

COUNTERPART
INTERNATIONAL

**КОНСЕПСИЯИ
ТАҲИЯИ БАРНОМАҲОИ
МАЪРИФАТИ ШАҲРВАНДИИ ҶАВОНОН
ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**Дар асоси ҷараён ва натиҷаҳои
Барномаи Ҷавонони Пешсаф**

Мундариҷа

Муқаддима	2
I. Муқаррароти умумӣ.....	6
1.1. Соҳаи истифодашаванда	7
1.2. Заминаи ҳуқуқии меъёрӣ	8
1.3. Маълумоти умумӣ оид ба Барномаи Ҷавонони Пешсаф.....	7
Шарҳи мафҳуми маърифати шаҳрвандӣ.....	10
II. Тарҳрезӣ ва татбиқи барномаи маърифати шаҳрвандӣ дар мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.....	10
2.1. Ҳамгироии мақсад ва вазифаҳои маърифати шаҳрвандӣ ба барномаҳои таълимӣ	12
2.2. Таҳияи маводи таълим оид ба маърифати шаҳрвандӣ.....	14
2.3. Воситаҳои таълим ва арзёбии маърифати шаҳрвандӣ	15
III. Тарҳрезӣ ва татбиқи барномаи таҳсилоти ғайрирасмӣ маърифати шаҳрвандӣ.....	17
3.1. Ташкили тренингиҳои омӯзишӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ	18
3.2. Ташкил ва гузаронидани конференс ва форумҳо барои ҷавонон	21
3.3. Ташкил намудани клубҳо, озмунҳо ва маърақаҳои истироҳатӣ-маърифатӣ ва дигар машғулиятҳои баъдидарсӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ барои ҷавонон.....	23
VI. Маҳзани маводи таълим оид ба маърифати шаҳрвандии ҷавонон.....	25
4.1. Ташкил намудани гӯшаи ахборотӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ дар мактаб ва ҷамоат.....	25
4.2. Таҳия ва паҳн намудани китобча, маълумотнома ва овезаҳо оид ба маърифати шаҳрвандӣ	26
4.3. Ташкил намудани маҳзани мавод оид ба маърифати шаҳрвандӣ дар китобхонаҳои мактаб ва китобхонаҳои маҳаллӣ	27
4.4. Тарҳрезӣ ва идоракунии сомонаҳои интернетӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ	27
V. Мусоидат ба пешсафӣ ва фаъолнокии ҷавонон.....	27
5.1. Таҳия ва татбиқи барномаи омӯзишии пешсафӣ.....	28
5.2. Ҷалби ҷавонон дар чараёни муҳокима ва қабули қарор.....	28
5.3. Ҷалби ҷавонон ба таҳия ва татбиқи лоиҳаҳо ба мақсади инкишофи ҷомеа.....	29
5.4. Ҷалби ҷавонон ба фаъолиятҳои ихтиёрӣ	29
Замимаҳо	30
Замимаи 1. Намунаи машғулият	30
Замимаи 2. Воситаҳои таълим ва арзёбии маърифати шаҳрвандӣ.....	32
Замимаи 3. Намунаи лоиҳаҳои хурд.....	35
Замимаи 4. Барномаи Конфронси Ҷавонон	36

Лоиҳаи USAID “Барномаи Ҷавонони Пешсаф” яке аз лоиҳаҳои сершумори кӯмаки мардуми Амрико мебошад, ки тавассути USAID ба мардуми Тоҷикистон пешниҳод гардидааст. Аз соли 1992 USAID дар Тоҷикистон зиёда аз 360 миллион доллари ИМАро барои кӯмак ба рушди иқтисодӣ, ниҳодҳои демократӣ, соҳаҳои тандурустӣ ва маорифи Тоҷикистон пешниҳод намудааст.

Муқаддима

Ташаккули шахрванде, ки ҳуқуқ ва ўҳдадорихои хешро дар чараёни ходисаҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва сиёсии ҷомеа дарк карда, ҳамчун шахрванди фаёл дар рушди ҷомеа саҳмгузор аст, амали басо мураккаб ба шумор меравад. Шаҳрванди фаёл яке аз омилҳои асосии рушди ҷомеаи демократӣ ба шумор рафта, давлат ва ҳукумате, ки барои соҳиб шудани мақоми «давлати демократӣ» сайъ дорад, бояд системаи таълими маърифати шахрвандиро ба роҳ монда, тавассути ҷалби сохторҳои гуногуни давлатӣ, ғайридавлатӣ ва ҷамъиятӣ сатҳи маърифати шахрвандии кишрҳои гуногуни ҷомеаро баланд бардорад.

Шаҳрванди фаёл шахсест, ки дар чараёни муҳокима ва қабули қарор оид ба масъалаҳои гуногуни иҷтимоӣ фаёлона ширкат варзида, тавассути воситаҳои гуногуни ҷомеаи демократӣ, аз ҷумла, ташкил намудани иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ҳизбҳои сиёсӣ, мубоҳисаву муҳокимаҳои иҷтимоӣ ҳуқуқ ва ўҳдадорихои худ ва шахрвандони дигарро пуштибонӣ ва баррасӣ мекунад. Дар ин самт нақши сохторҳои давлатӣ, ғайридавлатӣ ва ҷамъиятӣ дар дуруст ва дар ҷаҳорҷӯбаи конунгузорӣ ба роҳ мондани чараёни маърифатнокии шахрвандон, басо муҳим аст.

Инкишофи маърифати шахрвандии аҳоли нерӯ ва захираҳои моливу инсониро талаб карда, ҷалби тамоми унсурҳои ҷомеаро тақозо мекунад. Инкишофи маърифати шахрвандӣ махсусан дар овони наврасӣ ва ҷавонӣ басо муҳим аст, зеро дар ин синну сол ташаккули дониш, малака ва маҳорат минбаъд натиҷаҳои назаррасро ба бор меорад.

Маърифатнокии шахрвандии ҷавонон маънои иштироки фаёлонаи онҳоро дар чараёнҳои гуногуни иҷтимоиву ҷамъиятӣ дорад. Иштироки ҷавонон дар чараёни муҳокима ва қабули қарорҳо дар сатҳҳои гуногуни ҷомеа сурат гирифта, ақида ва пешниҳодоти онҳо аз тарафи гурӯҳҳои дигари ҷомеа пазируфта мешаванд ва ҳангоми қабули қарор вазни баробар доранд. Лекин барои таъмини иштироки самаранок дар ин чараён ҷавонон бояд дониш, малака ва маҳорати мувофиқ дошта бошанд. Маҷмӯи дониш, малака ва маҳорати зарурӣ тавассути барномаҳои маърифатӣ шахрвандӣ, ки аз тарафи сохторҳои гуногун пешниҳод карда мешавад, аз худ карда мешавад. Дар ин чараён нақши муассасаҳои таълимии расмӣ (мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, омӯзишгоҳҳо, донишгоҳҳо ва ғайра) ва системаи таҳсилоти ғайрирасмӣ бузург аст. Дар маводи мазкур нақшҳо ва вазифаҳои сохторҳои гуногуни дар самти тарҳрезӣ ва татбиқи барномаҳои маърифати шахрвандии ҷавонон баррасӣ мегарданд.

Маводи мазкур ба мақсади раҳнамоии чараёни тарҳрезӣ, таҳия ва татбиқи барномаҳои маърифати шахрвандии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси таҳқиқотҳои ватанӣ ва байналхалқӣ таҳия шудааст. Дар маводи мазкур асосҳои назариявӣ ва амалии барномаҳои маърифати шахрвандии ҷавонон баррасӣ шуда, роҳу усули татбиқи онҳо пешниҳод мегарданд.

Таҳқиқотҳо нишон медиҳанд, ки барномаи хуби маърифати шахрвандӣ панҷ унсури асосиро дар бар мегиранд: (1) Татбиқи барномаи маърифати шахрвандӣ дар мактабҳои таҳсилоти

миёнаи умумӣ; (2) Татбиқи барномаи таҳсилоти ғайрирасмии маърифати шаҳравандӣ берун аз мактаб; (3) Ташкили маҳзанҳои мавод оид ба маърифати шаҳравандии ҷавонон; (4) Таҳия ва гузаронидани омӯзишҳо оид ба пешсафӣ ва фаъолнокии ҷавонон; (5) Таъсис ва ба истифода додани инфрасохторҳо барои ҷалби ҷавонон ба фаъолиятҳои варзишӣ, маданӣ ва фарҳангӣ.

Ин чараёнро дар нақша чунин пешниҳод кардан мумкин аст:

Нақшаи 1. Қисмҳои таркибии системаи маърифати шаҳравандии ҷавонон

Ҳар унсурҳои ташкили чараёни маърифати шаҳравандии ҷавонон дорои мақсад, вазифа ва натиҷаҳои ниҳой буда, дар якҷоягӣ ин чараёнро ба системаи том табдил медиҳанд. Дар ҷадвали поён мақсад, вазифа ва натиҷаҳои ниҳойи унсурҳои мазкурҳои системаи маърифати шаҳравандии ҷавонон тафсир мегарданд.

Ҷадвали 1. Шарҳи унсурҳои системаи маърифати шаҳравандии ҷавонон

Унсурҳои системаи маърифати шаҳравандӣ	Мақсад	Вазифа	Натиҷаи ниҳой
Барномаи маърифати шаҳравандӣ дар мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ	- ҳамгироии мақсад, мазмун ва мундариҷаи барномаи маърифати шаҳравандӣ ба барномаҳои таълимии фанҳои мухталиф;	- таҷдиди барномаҳои фанӣ ба мақсади ворид намудани мазмун ва мундариҷа оид ба маърифати шаҳравандии ҷавонон; - таҳияи маводи	Барномаҳои таълимӣ мақсад, вазифа ва мундариҷаи маърифати шаҳравандиро фаро мегиранд. Хатмкунандагони зинаи таҳсилоти миёнаи умумӣ дорои салоҳиятҳои шаҳраванди соҳибмаърифат

	- таъмини татбиқи салоҳиятҳои Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи умумӣ оид ба ташаккули шаҳрвандӣ соҳибмаърифат.	таълим оид ба маърифати шаҳрвандӣ.	мегарданд.
Барномаи таҳсилоти ғайрирасмии маърифати шаҳрвандӣ берун аз мактаб	- ҷалби бештари ҷавонон ба фаъолиятҳои гуногуни ҷамъиятӣ тавассути тадбирҳои фарҳангӣ, иҷтимоӣ, таълимӣ ва фароғатӣ ва ба ин васила баланд бардоштани дониш, малака ва маҳорати шаҳрвандии онҳо.	- ташкил намудани ҷорабиниҳои фарҳангӣ, маданӣ ва фароғатӣ; - таъсис додани марказҳои таълимӣ; - ташкил намудани ҷорабиниҳо ва озмунҳои маърифатӣ, варзишӣ, ахборотӣ ва маданӣ.	Ҷавонон тавассути иштирок дар ҷорабиниҳои ҷамъиятӣ, маърифатӣ, фарҳангӣ ва фароғатӣ дониш, малака ва маҳорати худро оид ба маърифати шаҳрвандӣ дар амал татбиқ мекунанд.
Маҳзанҳои мавод оид ба маърифати шаҳрвандии ҷавонон	- таъсис додани маҳзанҳои гуногуни ахборотӣ, аз ҷумла гӯшаҳои ахборотӣ, китобхонаҳои электронӣ ва маъхазҳои интернетӣ оид ба маърифатӣ шаҳрвандӣ.	- таъмини дастрасии ҷавонон ба ахборот ва адабиёт оид ба маърифати шаҳрвандӣ; - ташкил намудани системаи муошират ва ҳамкориҳои ҷавонон дар масъалаҳои иҷтимоӣ.	Ҷавонон аз маҳзани гуногуни иттилоотӣ ва ахборотӣ истифода бурда, дониш, малака ва маҳораташонро баланд мебардоранд ва барои ҳамкорӣ ва муошират замина мегузоранд.
Омӯзишҳо оид ба пешсафӣ ва фаъолнокии ҷавонон	- таҳияи барномаҳои омӯзишӣ оид ба пешсафӣ ва фаъолгардонии ҷавонон; - омода намудани тренерон оид ба гузаронидани омӯзишҳо оид ба пешсафии ҷавонон; - мутобиқ сохтани барнома ва маводи таълимии санчидашудаи ҷаҳонӣ оид ба пешсафии ҷавонон	- пешниҳоди барномаи самараноки омӯзишӣ оид ба пешсафӣ ва фаъолнокии ҷамъиятии ҷавонон; - татбиқи лоиҳаҳо барои рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ; - ҷалби ихтиёронаи ҷавонон ба ҳалли масъалаҳои иҷтимоии ҷомеа; - ташкили форумҳо ба	Шумораи зиёди ҷавонон дорой малака ва маҳорати пешсафӣ шуда, ба ҷорабиниҳои ҷамъиятӣ барои рушди маҳал ва фароҳам овардани имкониятҳо барои ҳамсолон фаъолона ширкат меварзанд.

		мақсади табодули таҷриба.	
Инфрасохторҳо барои ҷалби ҷавонон	- ҷалби ҷавонон ба ташкил ва гузаронидани чорабиниҳои варзишӣ, маърифатӣ ва фарҳангӣ; - ҷалби ҷавонон ба тарзи ҳаёти солим ва омӯзиши малакаҳои ҳаёти.	- таъсиси марказҳои ҷавонон; - сохтан ва ба истифода додани майдончаҳо ва толорҳои варзишӣ барои ҷавонон; - ташкил намудани марказҳои фарҳангӣ; - гузаронидани чорабиниҳои маърифатӣ, фарҳангӣ ва фароғатӣ.	Ҷавонон ба фаъолиятҳои созанда шомил гашта, мавқеи худро дар ҷамъият аниқ месозанд ва аз имкониятҳои пешомада дуруст ва ба манфиати худ ва рушди ҷомеа истифода мебаранд.

Бобҳо ва фаслҳои маводи мазкур методологияи ҷараёни тарҳрезӣ, татбиқ ва арзёбии ҳар як унсури системаи маърифати шаҳрвандиро шарҳ дода, тавассути мисолҳои мушаххас, ки дар ҷараёни татбиқи Барномаи Ҷавонони Пешсаф санҷида шудаанд, тақвият дода мешаванд.

I. Муқаррароти умумӣ

Концепсияи таҳия ва татбиқи барномаҳои маърифати шаҳрвандии ҷавонон ба мақсади расонидани ёрӣ ба сохторҳои гуногуни давлатӣ ва ғайридавлатӣ, шахсони алоҳида, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ки ба масъалаи таҳиявӣ ва татбиқи барномаҳои маърифати шаҳрвандии ҷавонон машғуланд, омода шудааст. Концепсия муассисаҳоро имконият медиҳад, ки барномаҳои маърифати шаҳрвандиро хуб тарҳрезӣ карда, ҷараёни татбиқ ва арзёбии натиҷаҳои онро сифатнок ба роҳ монанд. Назарияҳо, тавсияҳои методологӣ ва усулҳои барномарезӣ дар асоси таҳқиқоти таҷрибаҳои ҷаҳонӣ ва дар мисоли Барномаи Ҷавонони Пешсаф, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи Каунтерпарт Интернэшнл (Каунтерпарт) татбиқ мегардад, пешниҳод карда мешаванд. Каунтерпарт ташкилоти байналхалқии рушд буда, ба мақсади таҳкими тавоноии одамон, ҷамоатҳо ва муассисаҳо барои рушди доимии онҳо ҳамкорӣ мекунад. Қариб 50 сол мешавад, ки Каунтерпарт бо ҷамоатҳо ҳамкорӣ карда, ба онҳо барои ҳалли масъалаҳои мураккаби рушди иқтисодӣ, таъмини хӯрокворӣ ва ғизо, инчунин ба роҳ мондани идоракунии самараноки муассисаҳо ёрӣ мерасонад. Аз соли 1995 инҷониб Каунтерпарт тавассути омӯзишҳои бевосита ва барномаҳои машваратӣ иқтидори созмонҳои ғайриҳукумати маҳаллиро дар Тоҷикистон таҳким бахшида, ба мардуми ниёзманд хизматҳои иҷтимоӣ расонидааст. Соли 2000-ум Каунтерпарт барномаи навро ба мақсади баланд бардоштани сатҳи иштироки шаҳрвандон дар ҷараёни қабули қарор тавассути васеъ кардани фаъолиятҳо дар минтақаҳои деҳоти мамлакат, расонидани ёрии амалӣ ба гурӯҳҳои ҷамъиятӣ ва ташкилотҳои маҳаллӣ ба мақсади ҳалли масъалаҳои мубрами иҷтимоӣ тавассути муколамаи самаранок бо ҳукуматҳои

маҳаллӣ, татбиқ намуд. Соли 2003-юм Каунтерпарт бомуваффақият панҷ Сохторҳои Ғайри Давлатии минтақавии ёррасонро таъсис дода, тавассути ин созмонҳо ба гурӯҳҳои ҷамъиятӣ ва Сохторҳои Ғайри Давлатии маҳалли ёрии машваратии фарогир ва дарозмӯҳлат расонд. Имрӯзҳо Каунтерпарт тавассути татбиқи Барномаи Ҷавонони Пешсаф фаъолияти худро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон идома дода истодааст.

1.1. Соҳаи истифодашаванда

Концепсияи мазкур бо назардошти хусусияти методологӣ доштаниш, дар мавридҳои зерин истифода мешавад:

- Ҳангоми таҷдиди стандарт ва барномаҳои таълими зинаи таҳсилоти миёнаи умумӣ ба мақсади ворид сохтани талабот, мазмун ва мундариҷаи маърифати шаҳрвандӣ.
- Дар чараёни тарҳрезӣ ва татбиқи барномаҳои маърифати шаҳрвандии ҷавонон аз тарафи сохторҳои давлатӣ, аз ҷумла Вазорати маориф ва зерсохторҳои он, Кумитаи ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, бахши ҷавонони ҳукуматҳои маҳаллӣ, ҷамоатҳо ва сохторҳои ғайридавлатӣ ва байналмиллалӣ
- Омӯзгорон, пешсафони маҳалла, намоёндагонӣ ҷамоат ва асосиятсияҳои омӯзгорону волидайн ба мақсади баланд бардоштани сатҳи дониш, малака ва маҳорати ҷавонон оид ба маърифати шаҳрвандӣ ва фаъолгардонии ҷавонон барои муайян кардани масъалаҳои иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва сиёсии маҳалла ва ҳалли онҳо.

1.2. Заминаи ҳуқуқии меъёрӣ

Концепсияи мазкур бо назардошти талаботи ҳуҷҷатҳои зерин, ки самтҳои стратегияи рушди маърифати шаҳрвандиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамоянд, таҳия шудааст:

1. Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон – 6 ноябри соли 1994 дар раёспурсии умумихалқӣ қабул шуда, 26 сентябри соли 1999 ва 22 июни соли 2003 ба тариқи раёспурсии умумихалқӣ ба он иловаҳо ворид карда шуд.
2. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон” Маҷлиси намоёндагон 9-уми июни соли 2004 қабул кардааст; Маҷлиси миллий 8-уми июли соли 2004 қонибдорӣ намудааст
3. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд” 2 августи соли 2011
4. Концепсияи миллии сиёсати ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. 3 июни соли 2006
5. Барномаи «Ҷавонони Тоҷикистон» барои солҳои 2010-2012
6. Концепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1996
7. Концепсияи маърифати шаҳрвандӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2008.
8. Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020
9. Стандарти давлатии таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2009

1.3. Маълумоти умумӣ оид ба Барномаи Ҷавонони Пешсаф

Барномаи Ҷавонони Пешсаф бо дастгирии молиявии Оҷонсии рушди байналмилалӣ ИМА (USAID) аз тарафи Каунтерпарт дар Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ карда мешавад. Мақсади Барномаи Ҷавонони Пешсаф бунёди насли ҷавононе, ки фаъолон дар ҳалли масъалаҳои

ичтимоӣ ва фарҳангӣ ширкат варзида, барои ояндаи хеш масъулиятро ба ўҳда гирифта, ба рушди мамлакат сахм мегузоранд, аст. Барномаи мазкур ду мақсади асосӣ дорад: 1) баланд бардоштани сатҳи фаъолнокӣ ва пешсафии ҷавонон ба мақсади ба миён овардани тағйироти мусбат дар сатҳи ҷомеа; 2) баланд бардоштани сифати хизматрасониҳо, ки аз тарафи ҷомеаи шаҳрвандӣ тавассути татбиқи барномаҳо барои ҷавонон расонида мешавад.

Барномаи Ҷавонони Пешсаф дастгирии рушди ҷомеаи шаҳрвандиро тавассути ҳамкорӣ бо се иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар нӯҳ ноҳияи дурдаст ва марказҳои се минтақа, аз ҷумла водии Зарафшон, водии Рашт ва Бадахшон ба роҳ мондааст. Мавзӯҳои мазкур дар асоси меъёрҳои шаффоф, ки аз рӯйи нишондиҳандаҳои демографии ҳар мавзӯ ва дараҷаи татбиқи барномаҳои ҷавонон аз тарафи намоёндогони сохторҳои давлатӣ, маъмурияти мактабҳо, волидон ва дигар аъзоёни ҷомеа интиҳоб шудаанд. Яқчанд меъёри асосие, ки ҳангоми интиҳоби мавзӯҳо истифода шудаанд чунинанд:

- Барномаҳои байналхалқӣ дар ин минтақа татбиқ нашудаанд, агар татбиқ шуда бошанд ҳам, дараҷаи фарогириашон маҳдуд буд;
- Хоҳиши ҷавонони ҷомеа барои иштирок дар барнома;
- Мавҷудияти шароити зарурӣ: мактаб, марказҳои маҳалла ё дигар мавзӯҳо барои гузаронидани омӯзишҳо оид ба маърифати шаҳрвандӣ ва дигар фаъолиятҳои барнома.

Моҳи декабри соли 2011, дар се минтақаи озмоишӣ, Барномаи Ҷавонони Пешсаф ба се ташкилоти маҳаллӣ: Занони Шарқ (водии Зарафшон); Маърифатнокӣ (водии Рашт) ва Хирад (Бадахшон), ки ба татбиқи барномаҳо барои ҷавонон машғуланд, барои инкишофи институтсионалӣ ва татбиқи барнома грант супорид. Ташкилотҳои мазкур бо назардошти таҷрибаи пешинашон дар татбиқи барномаҳо барои ҷавонон ва татбиқи чорабиниҳои гуногун бо намоёндогони сохторҳои маҳаллӣ ба мақсади баланд бардоштани сатҳи неқўахволии ҷавонон интиҳоб шудаанд. Дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои мазкур Барномаи Ҷавонони Пешсаф масъалаи ҷавонро бо сохторҳои давлатӣ, ғайридавлатӣ ва байналхалқие, ки дар ин минтақаҳо фаъолият мекунанд баррасӣ ва таҳлил карда, самтҳои ҳамкориро муайян намуданд. Самтҳои ҳамкориҳои мазкур аз унсурҳои мазкур иборат аст: ҳамкорӣ бо ташкилотҳои ҷамъиятии маҳаллӣ барои гузаронидани омӯзишҳо оид ба маърифати шаҳрвандӣ; ҳамкорӣ бо ҷамоатҳо ба мақсади муҳайё сохтани ҷой барои гузаронидани омӯзишҳо ва истифодаи таҷҳизоти зарурӣ; ҳамкорӣ бо ташкилотҳои байналхалқӣ барои ба даст овардани имконияти гирифтани грантҳо ва машваратҳои иловагӣ.

Тадбирҳои барномаро чунин хулоса кардан мумкин аст:

Гузaronидани омӯзишҳо оид ба маърифати шаҳрвандӣ. Дар соли аввали татбиқи Барномаи Ҷавонони Пешсаф, барнома ва маводи таълимии омӯзиши маърифати шаҳрвандӣ барои гурӯҳи мақсаднок таҳия гардиданд. Омӯзишҳои мазкур бо назардошти низоми интерактивӣ ва хонанда меҳвар ташкил карда шуда, барнома мавзӯҳои гуногуни маърифати шаҳрвандӣ, аз ҷумла:

1. Муқаддимаи курси маърифати шаҳрвандии ғайрирасмӣ;
2. Ҳуқуқҳои инсон
3. Таҳаммулпазирӣ ва созиш
4. Дин ва ҳуқуқ
5. Ҷомеа ва ҳокимияти маҳаллӣ
6. Тоҷикистон ва анъанаҳои демократӣ, нақши шахс ва оила

7. Фаъолияти ихтиёрӣ, фаъолияти ҷамъиятӣ ва масъулияти шаҳрвандӣ
8. Маҳорати гузаронидани гуфтушунид
9. Маҳорати суҳанронии умумӣ, баромад ва мубоҳиса
10. Рушди имконияти ҷавонон
11. Фаъолияти гурӯҳҳои ташаббускор ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ
12. Таҳияи нақшаи амалии фардии ҳар як иштирокчӣ

Дар натиҷаи татбиқи барномаи маърифати шаҳрвандӣ зиёда аз 900 ҷавонони минтақаҳои мақсадноки Барномаи Ҷавонони Пешсаф дониш, малака ва маҳорати худро оид ба мавзӯҳои гуногуни маърифати шаҳрвандӣ баланд бардоштанд.

Ташкил намудани барномаҳои баъдидарсӣ ва хизматрасонии ҷамъиятӣ барои ҷавонон. Барномаи Ҷавонони Пешсаф як қатор барномаҳои баъдидарсии таълимӣ, аз ҷумла курсҳои дузандагӣ, омӯзиши компютер, забони англисӣ, рассомӣ ва чорабиниҳои варзишӣ, маданияву фарҳангиро, инчунин гузаронидани мубоҳисаҳо бо фаро гирифтани ва ҷалби ҷавонони 13-17 сола амалӣ намуд. Дар ҷараёни татбиқи барномаҳои баъдидарсӣ зиёда аз 900 нафар ҷавонон ба омӯзишу чорабиниҳои гуногун фаро гирифта шуданд. Моҳият, тарз ва усулу воситаҳои ташкил намудани барномаҳои баъдидарсӣ ва хизматрасонии ҷамъиятӣ, ки дар доираи татбиқи Барномаи Ҷавонони Пешсаф истифода шудаанд, дар фаслҳои II, III ва IV-уми ҳуҷҷати мазкур ҳамчун намуна пешниҳод карда мешаванд.

Ташкил намудани барномаҳои табодули таҷриба байни ҷавонон ва лагерҳои истироҳатӣ-таълимӣ. Яке аз мақсадҳои асосии ин унсури Барномаи Ҷавонони Пешсаф ба роҳ мондани муошират байни ҷавонон, махсусан дар минтақаҳои дурдаст бо ҳамсолонашон аз деҳаҳои ҳамсоя ва шаҳрҳо. Барномаи Ҷавонони Пешсаф дар ҷараёни татбиқи фаъолиятҳо якҷанд лагери тобистонаро ташкил намуда, ҷавонони ноҳияҳои мақсаднокро ба ҳам овард, то ба онҳо имконияти аз худ кардани донишҳои нав ва пайдо намудани дӯстони нав аз ҳисоби ҳамсолони минтақаҳои гуногун, фароҳам орад. Инчунин, ҷавонон дар ҷараёни лагер имконият доштанд, ки бо намояндагони ҳукуматҳои маҳаллӣ ва мутахассисоне, ки бо масъалаи ҷавонон сару кордоранд, вохӯрда, масоили ҳуқуқӣ ва иҷтимоии худро баррасӣ мекарданд. Илова ба чорабиниҳои маърифативу фароғатӣ дар ҷараёни лагерҳои тобистона ҷавонон имконият доштанд, ки бо намояндагони қабулкунандаи қарор муҳокима карда, ақида ва барномаҳои худро иброздоранд. Дар фаслҳои минбаъдаи консепсия тарзи таҳияи барномаҳои лагерҳои тобистона, ташкил намудани чорабиниҳои фароғативу маърифатӣ, мулоқоту муҳокимарониҳо бо намояндагони ҳукуматҳои маҳаллӣ баррасӣ шуда, мисолҳои мушаххас аз Барномаи Ҷавонони Пешсаф пешниҳод карда мешаванд.

Татбиқи лоиҳаҳои хурди ҷамъиятӣ тавассути грантҳои хурд. Барномаи Ҷавонони Пешсаф ба мақсади таҳким бахшидани дониш, малака ва маҳорати ҷавонон, ки дар ҷараёни барномаҳои таълимӣ баъдидарсӣ, лагерҳои тобистона Грантҳои хурдро барои дастгирии ҷавонон пешниҳод менамояд. Грантҳои мазкур аз тарафи Каунтерпарт бо дастгирии шарикони маҳаллии он эълон ва татбиқ карда шуданд. Ҳамасола 20-25 гранти хурд, ки аз 150 то 300 доллари ИМА-ро ташкил медиҳанд, дар ҳар минтақаи мақсадноки Барномаи Ҷавонони Пешсаф пешниҳод ва татбиқ мегарданд. Грантҳо барои татбиқи лоиҳаҳо дар самтҳои (1) ташкили курсҳои омӯзишӣ, (2) чорабиниҳои ҷамъиятӣ ва рушди маҳалла ва (3) ҳалли якҷояи масъалаҳои ҷомеа бо ҳукуматҳои маҳаллӣ равона мегардиданд. Дар консепсияи мазкур методологияи интихоби лоиҳаҳо ва назорати татбиқи онҳо дар асоси таҷрибаи Барномаи Ҷавонони Пешсаф дар фаслҳои минбаъда шарҳу тафсир меёбанд.

Ташкили конференсҳои миллии ҷавонон. Дар ҷараёни татбиқи Барномаи Ҷавонони Пешсаф Каунтерпарт ду конфронси миллии ҷавононро дар шаҳри Душанбе мегузаронад. Дар ҷараёни конфронсҳои мазкур масъалаи тадбирҳо ва барномаҳои байналхалқӣ оид ба

масъалаи ҷавонон баррасӣ хоҳанд шуд. Инчунин дар конфронс масъалаҳои ҷалби ҷавонон ба фаъолиятҳо дар сатҳи ҷамоат ва фароҳам овардани шароит барои фаъолгардонии иштироки ҷавонон дар ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ тавассути муҳокимарониҳо, таҳияи нақшаҳои дурнамо, тарҳрезии барномаҳои маҳаллӣ ва минтақавӣ баррасӣ мешаванд. Дар ҷараёни ин конфронсҳо ҷавонон табудули таҷриба карда, намунаҳо ва натиҷаҳои самараноки барномаҳои мамлакатҳои дигарро таҳлил карда, роҳҳои ҳалли масъалаҳои иҷтимоии ҷавононро дар сатҳи маҳал ва ҷумҳурӣ муайян мекунанд. Барномаи намунавӣ ва методологияи ташкили конфронсҳои ҷавонон дар фасли ба ин масъала бахшидашудаи консепсияи мазкур дар асоси таҷрибаи Барномаи Ҷавонони Пешсаф пуртар шарҳ дода мешавад.

Дастгирии иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавонон ва гузаронидани омӯзишҳо оид ба маърифати шаҳрвандӣ ва дигар омӯзишҳои амалӣ. Яке аз фаъолиятҳои асосии Барномаи Ҷавонони Пешсаф баланд бардоштани дониш ва малакаҳои ҷавонони деҳот аст. Барномаи Ҷавонони Пешсаф барои расидан ба ин мақсад, барномаҳои омӯзиши кӯтоҳмуддат, модулҳои таълимӣ ва истифодаи усулҳои гуногуни муҳокима ва мубоҳисаро таҳия ва татбиқ намуда, бо истифодаи грантҳои техникӣ, ки аз тарафи Ташкилотҳои ҷамъиятии маҳалли ва марказӣ амали мегарданд, истифода мебарад. Илова ба барномаҳои мазкур омӯзгорон/тренерони усулу воситаҳои гуногуни интерактивӣ амалиро барои хубтар аз худ кардани донишу малакаи истифода бурданд. Тавассути усулҳои мазкур, ҷавонон малакаи дар ҷамъият баромад кардан ва дар мубоҳисаву муҳокимаҳо иштирок карда, ақида ва фаҳмиши худро иброз доштанро тақвим доданд. Дар фаслҳои марбути консепсияи мазкур оид ба таҳияи барномаҳои таълимӣ ва модулҳои таълимӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ, муоширати ҷамъиятӣ, идоракунии лоиҳаҳо, банақшагирии тиҷорат ва амсоли он маълумот пешниҳод шуда, бо мисолҳои амалие, ки дар натиҷаи татбиқи Барномаи Ҷавонони Пешсаф санҷида шудаанд, тақвим меёбанд.

Шарҳи мафҳуми маърифати шаҳрвандӣ

Маърифати шаҳрвандӣ воситаи асосии ҷалби ҷомеаи шаҳрвандӣ ба ҷараёни демократикунонӣ, худшиносӣ, равандҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ, ҳуқуқӣ ва сиёсии ҷомеа аст. Тавассути низоми мазкур шахс дониш, малака ва маҳорати иштироки фаъолро дар ҳаёти иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва сиёсии ҷомеа пайдо мекунанд. Тавассути воситаҳои маърифати шаҳрвандӣ, ҷавонон метавонанд ҳуқуқу ўҳдадорихоя худро омӯзанд ва дар амал татбиқ намоянд.

II. Тарҳрезӣ ва татбиқи барномаи маърифати шаҳрвандӣ дар мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ

Системаи таҳсилоти миёнаи умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таълиму тарбияи наврасону ҷавонон нақши басо муҳим дорад. Ҷараёни таълиму тарбияи наврасону ҷавонон дар сатҳҳои гуногуни таҳсилоти миёнаи умумӣ дар асоси стандартҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба роҳ монда шуда, талаботи он мӯхтаво, барнома, самтҳо ва низоми муассисаҳои таълимие, ки таҳсилоти миёнаи умумиро татбиқ мекунанд, муайян мекунанд.

Дар стандартҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ тарбияи шаҳрванди соҳибмаърифат, ки ҳуқуқу ўҳдадорихои шаҳрвандии худро хуб дарк карда, арзишҳои ҷомеаи дунявӣ ва демократиро

қадр мекунад, ҳамчун маҳаки асосии чараёни таълиму тарбияи кӯдакон, наврасон ва ҷавонон муқарар шудааст.

Аз ин лиҳоз, баланд бардоштани донишу малакаи хонандагони зинаҳои гуногуни таҳсилоти миёнаи умумӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ бояд яке аз вазифаҳои асосии чараёни таълиму тарбияи насли наврас гардад.

Хонандаи имрӯза бояд на танҳо аз ҳуқуқу ӯҳдадорихои худро донад, балки дар мавриди зарурӣ аз онҳо ҳимоят кунад ва масъулият нишон диҳад. Мактаб низ ҷузъи ҷудонопазири ҷомеаи муосир буда, тамоми тамоюлҳои рушди ҷомеаро бояд дар қоидаву рафтор, ташкили чараёни таълим, муносибати шогирдону омӯзгорон, муносибати хонандагон байни худ ва муносибати омӯзгорон бо волидайн инъикос кунад.

Пас маърифати шаҳрвандӣ на танҳо метавонад ҷузъи барномаи таълимии ҷанҳо, балки ҳамчун замина дар ташкили чараёни таълиму тарбия, идоракунӣ ва ташкили машғулиятҳо оид ба муҳокима ва қабули қарор дар сатҳи мактаб истифода мешавад. Яъне бо иваз шудани арзишҳои миллӣ нақши мактаб дар тарбияи наврасону ҷавонон ва омода намудани шаҳрвандони соҳибмаърифат тағйир меёбад. Мактаб акнун ҳамчун татбиқкунандаи сиёсати ҷомеаи демократӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ташкил намудани он ҳамҷониба кӯшиш менамояд, амал мекунад.

Аз ин лиҳоз, мутобиқ сохтани принципҳои зерин ба барномаҳои таълимӣ, тартиби идоракунии синф ва мактаб аз манфиат холӣ нест:

Принципи риёи ҳуқуқҳои инсон, демократия ва волияти қонун. Тамоми чараёни таълим, муносибат (байни қормандони мактаб, омӯзгорону хонандагон, хонандагон) ва арзишҳо дар мактаб бо назардошти риёи ҳуқуқҳои инсон, эҳтироми арзишҳои ҷомеаи демократӣ, ки озодии баён, шафоқияти қабули қарор, иштироки ҳамаи субъектҳои раванди таълим дар муҳокима ва қабули қарор ба роҳ монда мешавад. Рафтору муносибати намунавӣ ва ҷалби кӯдакон, наврасон ва ҷавонон ба ин равандҳо метавонад дар ниҳоди хонандагон арзишҳои аслии ҷомеаи шаҳрвандӣ ва демократиро ҷо дода, ӯро барои дар овони қалонсолӣ ҳамчун шаҳрванди фаъол, ки ҳуқуқу ӯҳдадорихои худ ва аҳли ҷомеаро медонад ва риёи мекунад, тарбия намояд. Ин принцип тавассути вазифаҳои зерин амалӣ карда мешавад:

- Дониши хуби омӯзгорон оид ба ҳуқуқ ва ӯҳдадорихои кӯдакон;
- Ҷалби хонандагон дар муҳокима ва қабули қарор оид ба интиҳоби роҳбари синф, сардори синф ва дигар намояндагӣ;
- Вақолатдор намудани хонандагон дар гирифтани таҳсилоти босифат;
- Фароҳам овардани шароит ба хонандагони талаботи махсусдошта;
- Ба роҳ мондани талабот ба муносибатҳои баробарии гендерӣ;
- Таҳия, фаҳмондадихӣ ва риёи қоидаҳои рафтор дар мактаб, ки дар асоси арзишҳои миллӣ, демократӣ, таҳаммулпазирӣ (нисбат ба ақаллиятҳо ва амсоли он);
- Омода намудани кӯдакон, наврасон ва ҷавонон ба иштироки фаъолона дар чараёни муносибатҳои ҷамъиятӣ;
- Таҳияи восита ва механизми мубориза бар зидди хушунат, наҷодпарастӣ, хашму бадбинӣ дар байни хонандагон;

- Ташкил намудани гурӯҳҳои ҷавонони пешсаф ба мақсади намояндагӣ дар муҳокима ва қабули қарор дар сатҳи мактаб ва амсоли он.

Принсипи адолати иҷтимоӣ ва иштирок дар ҷорабиниҳои ҷамъиятӣ.

Хонандагон бояд аз арзишҳои ҷомеаи адолатпарвар дар сатҳи мактаб бархурдор шаванд. Инро метавон дар интихоби шаффоф барои сарварӣ ва пешсафӣ дар мактаб, ҷалби хонандагон ба озмунҳои фаннӣ, ба роҳ мондани системаи шаффоф ва адолатноки арзёбии дастовардҳои таълимии хонандагон. Ҷалби хонандагон ба маърака ва ҷорабиниҳои гуногуни ҷамъиятӣ, аз ҷумла ташкил намудани амалҳои ихтиёрӣ барои расонидани хизматҳои иҷтимоӣ ба пиронсолон ва эҳтиёҷмандон, гузаронидани маъракаҳои экологӣ ва тарзи ҳаёти солим, ташкил ва гузаронидани озмунҳои варзишӣ ва амсоли он.

Принсипи масъулиятшиносӣ. Тарбияи насли наврас дар асоси принсипи масъулиятшиносӣ бояд дар ҷаҳорҷӯбаи қоидаву тартибот ба роҳ монда шавад. Хонандагонро ба ҳис кардани масъулият нисбат ба гирифтани таълим, иҷрои вазифаҳои таълимӣ, нигоҳубини ашӯ ва таҷҳизоти мактабӣ ва ғайра дар ҷараёни таълиму тарбия бояд равона кард. Барои татбиқи принсипи мазкур роҳбарони синф, омӯзгорони фаннӣ, падару модарон ва худи хонандагон бояд ҷаъолона шомил гарданд.

2.1. Ҳамгироии мақсад ва вазифаҳои маърифати шахрвандӣ ба барномаҳои таълим

Зарурати ҳамгироии мақсад ва вазифаҳои маърифати шахрвандӣ аз талаботи Стандарти таҳсилоти миёнаи умумӣ бар меояд, ки он дар шакли зерин таҷассум ёфтаанд:

- дар бораи моҳияти мафҳумҳои инсон, шахрванд, Ватан, ватандӯстӣ, тасаввурот ҳосил намоянд;
- арзишҳои фарҳангию таърихии халқи тоҷик ва суннату анъанаҳои халқҳои дигарро эҳтиром намоянд;
- аҳамияти иҷтимоии «субъекти ҷамъиятӣ» (талаба, ҳамсинф, аъзои коллектив) ва ғайраро дарк намоянд;
- меъёрҳои ахлоқии рафторро аз худ намоянд, ба сифатҳои худ баҳо дода тавонанд, боадаб ва хушзеҳн бошанд;
- моҳият ва мафҳуми ибораҳои «пиндори нек», «гуфтори нек», «рафтори нек» -ро дарк намоянд;

Барои бо ҳамгироии бомуваффақияти мақсад ва вазифаҳои маърифати шахрвандӣ ба барномаҳои таълим тағйирот дар самтҳои зерин зарур аст:

Мундариҷаи таҳсилот

Ба фанҳои ҷомеашиносӣ ва гуманитарие, ки дар нақшаи таълимӣ муқаррар шудаанд, мавзӯҳои зерин илова карда шаванд:

- Ҳуқуқҳои инсон;
- Таҳаммулпазирӣ ва созиш;
- Ҷомеа ва ҳокимияти маҳаллӣ;
- Арзишҳои ҷомеаи демократӣ ва ҳуқуқбунёд ва амсоли он.

Ҷаъолияти таълимӣ дар ҷараёни дарс

Ҷараёни таълим тарзе бояд ба роҳ монда шавад, ки ба ҳар хонанда имконияти тақмили малакаву маҳоратҳои зерин фароҳам оварда шаванд:

- Қобилияти дар гурӯҳ бо дигарон ҳамкорӣ кардан;
- Маҳорати гузаронидани гуфтушунид;
- Маҳорати суҳанронии умумӣ, баромад кардан ва дар мубоҳиса иштирок кардан;
- Қобилияти қабули қарори мувофиқ дар вазъиятҳои гуногуни таълимӣ ва ҳаётӣ.

Фаъолиятҳои баъдидарсӣ

Чалби хонандагон ба фаъолиятҳои гуногуни баъдидарсӣ, ки онҳо тавонанд дониш, малака ва маҳорати азхудкардаашонро дар амал татбиқ кунанд, хеле муҳим аст. Тавассути чунин фаъолиятҳои кӯдакон, наврасон ва ҷавонон метавонанд малакаву маҳорати ихтиёрони фаъолият кардан, иштирок дар чараёни чорабиниҳои ҷамъиятӣ ва масъулияти шаҳрвандии худро такмил диҳанд. Тавассути чунин фаъолиятҳо имконияти рушди наврасону ҷавонон зиёд гашта, иштироки онҳоро дар ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ таъмин мегардад.

Ба роҳ мондани корҳои мустақилонаи хонандагон

Рушди ҳамаҷонибаи шахсият дар низоми маърифати шаҳрвандӣ яке аз мақсадҳои асосӣ аст. Аз ин лиҳоз, ташкили корҳои мустақилона тавассути таҳияи лоиҳаҳо оид ба масъалаҳои гуногуни иҷтимоӣ ва иқтисодии маҳалла, аз ҷумла, тарзи обёрии заминҳои лалмӣ, дуруст ба роҳ мондани тартиби интиҳоби раиси маҳалла, нақшаи инкишофи иқтисодии маҳалла ва амсоли он, метавонанд ба рушди хонандагон таъсири мусбӣ расонанд.

Ташкили гурӯҳҳои ташаббускор дар мактаб аз ҳисоби наврасону ҷавонони пешсаф

Чунин гурӯҳҳоро метавон дар заминаи ташкилоти наврасон ва ҷавонони мактаб «Ворисони Сомонӣ» ва «Сомониён» ба роҳ монд. Гурӯҳҳои ташаббускорро метавон аз ҳисоби хонандагони фаъол ва пешсафи мактаб ташкил намуда, барои ҳалли масъалаҳои гуногуни дохили мактабӣ, аз ҷумла, назорати рафтори хонандагон дар мактаб, назорати давомоти хонандагон, назорати иҷрои вазифаи хонагии хонандагон, ташриф ба хонаҳо ба мақсади ба таҳсил фаро гирифтани хонандагоне, ки мактабро тарк кардаанд ва амсоли он сафарбар намуд. Ташкили гурӯҳи ташаббускор барои баланд бардоштани ҳисси масъулиятшиносии шаҳрвандии хонандагон хеле муфид аст.

Усулҳои таълиму тадрис

Маърифати шаҳрвандӣ на танҳо тавассути додани дониш, балки тавассути дар амал татбиқ кардани он самараи бештар медиҳад. Донистани ҳуқуқи ӯҳдадорӣ, арзишҳои ҷомеаи демократӣ ва ҳуқуқбунёд маъноӣ онро надорад, ки хонанда метавонад дар мавридҳои зарурат аз онҳо истифода барад ва ё ҳимоят кунад. Барои ин хонанда бояд тавассути усулу муносибатҳои гуногуни таълим мӯҳтавои таълимро аз худ карда, малакаву маҳоратҳоро машқ кунад. Барои ин омӯзгорон дар чараёни банақшагириш ва таълим низому муносибатҳои зерини таълимиро истифода баранд:

- Таълими интерактивӣ;
- Таълими хонандамехвар (хонанда дар маркази диққат);
- Арзёбии ташаккулдиҳанда;
- Муҳокимаронӣ, мубоҳиса ва корҳои лоиҳавӣ.

2.2. Таҳияи маводи таълим оид ба маърифати шахрвандӣ

Маводи таълими маърифати шахрвандӣ бо назардошти низоми таълими хонандамехвар таҳия карда мешавад. Маводи таълим дар ин ҷо ҳамчун маҷмӯи маводи омӯзишӣ, аз ҷумла дастурҳои таълимӣ, раҳнамои омӯзгор, маводи тақсимоӣ ва амсоли он, фаҳмида мешавад. Ҳангоми таҳияи маводи таълим оид ба маърифати шахрвандӣ меъёрҳои зерин ба эътибор гирифта шаванд:

- Мақсад ва вазифаҳо мушаххас баён шуда бошанд;
- Дастур ва супоришҳо ба мақсад ва вазифаҳои машғулият мувофиқ бошанд;
- Хонандагонро (иштирокчиёни машғулиятро) ба таҳлил, таркиб ва арзёбии ахбор ҳидоят намоянд;
- Ҳамкориҳои баёни омӯзгор ва хонанда, хонанда ва хонандагонро таъмин намояд;
- Усулҳои фаъл ва шавқовар истифода шаванд;
- Хонандагонро барои дар амал санҷидану таҷриба кардани донишу малакаи нав водор намоянд;
- Ба хонандагон имконияти ба худ ва ба дигарон баҳо додан фароҳам оварда шавад.

Чараёни тарҳрезӣ якҷанд марҳаларо фаро мегирад ва мураттиби барнома ва маводи таълимӣ оид ба маърифати шахрвандӣ ин марҳалаҳоро бояд ба эътибор гирад.

Марҳалаи 1. Тарҳрезӣ дар ин марҳала мураттиб/омӯзгор бояд мақсад, вазифа ва усули таълиму арзёбиро муайян кунад. Барои муайян намудани ин унсурҳо ӯ бояд ба саволҳои мазкур ҷавоб гардонад: *Хонандагон бояд кадом донишро аз худ карда, кадом малака ва маҳоратро соҳиб шаванд? Барои расидан ба ин мақсад хонандагон бояд кадом ахборро таҳлилу баррасӣ кунанд ва кадом малакаҳоро машқ кунанд? Барои самаранок аз худ кардани донишу малака кадом усулу воситаҳои таълим мувофиқтаранд? Ман чи гуна муайян карда метавонам, ки оё хонандагони ман дониш, малака ва маҳоратро аз худ кардаанд ё на?*

Марҳалаи 2. Таҳия дар ин марҳала мураттибон ё омӯзгорон метавонанд қолаби муайяно истифода баранд. Дар ин марҳала тамоми фаъолияти таълимӣ, усулҳои, ки дар давоми машғулият истифода мешаванд, қадам ба қадам шарҳ дода мешаванд. Дар поён як қолаб ҳамчун намуна пешниҳод карда мешавад:

Нақшаи намунавии машғулияти маърифати шахрвандӣ¹

Номи машғулият	<i>Дар ин ҷо номи машғулият сабт мешавад. Номи машғулият бояд диққатҷалбкунанда ва шавқовар буда, ба мавзӯи робитаи қавӣ дошта бошад.</i>
Натиҷаи таълим	<i>Дар ин ҷо натиҷаи ниҳойи навишта мешавад. Яъне хонандагон то охири машғулият кадом дониш, малака ва маҳоратро аз худ мекунанд. Натиҷаи таълим бояд мушаххас, ҷешиаванда, иҷрошаванда ва мувофиқ бошад.</i>
Маводи зарурӣ	<i>Дар ин ҷо маводи таълимӣ, аз ҷумла қаламу дафтар, коғаз ва дигар маводе, ки дар чараёни машғулият истифода мешаванд, дарҷ мегарданд.</i>
Шарҳ	<i>Дар ин ҷо шарҳи мухтасари машғулият оварда мешавад.</i>
Дастур	Лаҳзаи яхшиканӣ ё фаългардонии хонандагон

¹Аз дастури машғулиятҳои иловагӣ ва фаъолиятҳои шавқовари БОПТМ (USAID/SDPP) бо тағйири иловаҳои иқтибос шудааст

Мақсади лаҳзаи яхшиканӣ ё фаъолгардонии хонандагон ба машғулият омода кардани хонандагон ва ҳавасманд гардонидани онҳо мебошад. Лаҳзаи яхшиканӣ бояд шавқовар, фаъол ва ба тарзи бозӣ, саволу ҷавоб, ангезиши зеҳн гузаронида шавад. Эзоҳ: Ин марҳала бояд ба мақсад ва мавзӯи дарс алоқаи зич дошта бошад.

Қадамҳои асосии машғулият

Мавзӯ ва мақсади асосии машғулият дар ин марҳала ба хонандагон пешниҳод карда шуда, тавассути усулҳои низомии таълими хонандамеҳвар, интерактивӣ ва фарогир ба роҳ монда мешавад. Хонандагон ахборро тавассути стратегияҳои гуногун аз худ карда, дониш, малака ва маҳорати навро машқ мекунад. Хонандагон метавонанд дар гурӯҳҳои дунафара, чорнафара (ё зиёдтар) ё дар тимҳо машғул шуда, масъаларо таҳлил, муҳокима ва арзёбӣ кунанд, нақш офаранд, мубоҳиса намоянд. Маҳз дар ҳамин марҳала муаррифӣ ва мустаҳкамкунии дониш, малака ва маҳорати нав ба роҳ монда мешавад.

Арзёбӣ ва ҷамъбасти машғулият

Дар ин марҳала хонандагон натиҷаҳои ба даст овардаашонро арзёбӣ мекунад. Дар ин ҷо арзёбӣ хусусияти ташаккулдиҳанда пайдо мекунад, яъне хонандагон ба фаъолияти таълимии худ ва ҳамсифон баҳо медиҳанд. Арзёбӣ тавассути саволу ҷавоб, пур кардани ҷадвалҳо, нурсишномаҳо ва ғайра ба роҳ монда мешавад.

Барои пурра дарк кардани қолаби боло дар зимаи намунаи як машғулиятро пешниҳод кардаем.

Марҳалаи 3. Тадрис дар марҳалаи мазкур нақшаи машғулият амалӣ карда мешавад. Машғулиятро дар асоси дастурҳо ва қадамҳо гузаронида, агар зарур шавад дар ҷараёни машғулият ба нақша тағйиру иловаҳо ворид карда мешавад. Муҳим он аст, ки ҳар як қадами банақшагирифтаатон амалӣ карда шавад.

Марҳалаи 4. Таҳлил дар ин марҳала мурағиб ё омӯзгор дар асоси натиҷаҳои машғулияти гузаронидааш маводи таълимро таҳлил карда, ба он тағйиру иловаҳо ворид месозад ва барои минбаъд истифода бурдан, онро тозанавис мекунад.

2.3. Воситаҳои таълим ва арзёбии маърифати шахрвандӣ

Воситаҳои таълим ва арзёбии маърифати шахрвандӣ ин маҷмӯи усулу методҳо мебошад, ки ҳангоми ба роҳ мондани машғулиятҳо истифода бурда мешавад. Асосан ин методҳо аз низомии таълими хонандамеҳвар, таълими интерактивӣ арзёбии ташаккулдиҳанда сарчашма мегиранд. Оид ба ин низомҳо дар Замимаи 2 маълумоти мушаххас оварда шудааст.

Принсипҳои, ки ҳангоми интиҳоб ва таҳияи воситаҳои таълим ва арзёбӣ ба эътибор гирифта мешаванд:

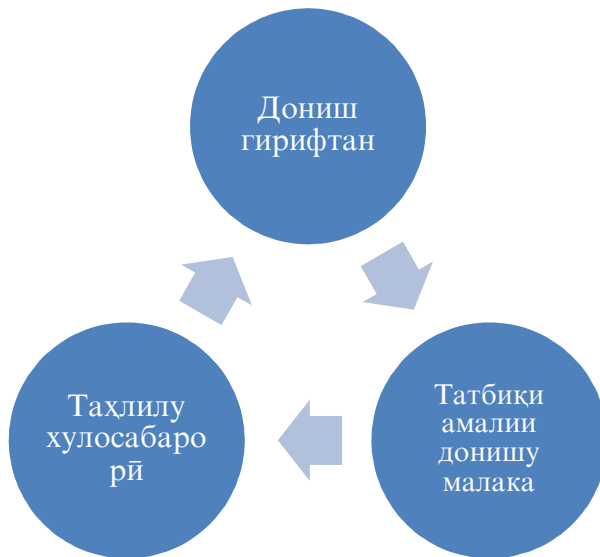
- **Тақсимои баробари имкониятҳои таълим** – яъне ба ҳар як хонанда имконияти дар раванди дарс иштирок кардан дода мешавад. Ин амал тавассути корҳои дунафара ва гурӯҳӣ сурат мегирад.
- **Озодии баён** – хонанда (хонандагон) имконияти озодона баён кардани фикрро доранд;

- **Масъулиятшиносӣ** – хонандагон ба гирифтани таълим масъуланд;
- **Тағйири нақшҳо** – омӯзгор дар дарси интерактивӣ нақши роҳбаладро касб мекунад. Ӯ тавассути масъалаву саволҳои гуногуни таълим хонандагонро ба самти дуруст равона месозад;
- **Фазои мусоиди таълим** – масъалаҳо, матнҳо, саволҳо ва тарзи муоширату ороиши синф ба ҳавасмандгардонии фаъолияти таълимии хонанда равона мешаванд;
- **Таълими бе «тамға»** – дар раванди дарси интерактивӣ калимаҳои «духонак», «танбал», «сегирак» ва амсоли ин истифода бурда намешаванд;
- **Арзёбии ташаккулдиҳанда** – арзёбӣ дар таълими интерактивӣ на барои танбеҳ додан, балки барои ташаккули фаъолияти таълимии хонанда истифода мешавад;
- **Идораи бонизомии машғулият** – ҳама гуна фаъолият дар дарс ба азхуд кардани донишҳо ва ноил гаштан ба мақсаду натиҷаи таълим равона мегардад.
- **Ба эътибор гирифтани шахсияти хонанда** – дар машғулиятҳо хоҳиш, завқ ва зехни хонанда ба эътибор гирифта мешаванд.

Ш. Тарҳрезӣ ва татбиқи барномаи таҳсилоти ғайрирасмии маърифати шахрвандӣ

Ба ҳамагон маълум аст, ки хатми таҳсилоти миёнаи умумӣ ва дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёнаи омухтани асосҳои илму техника, гирифтани дониш оид ба малакаҳои ҳаёти ва тақвими додани маърифати шахрванди унсури муҳими тарбияи насли ҷавон аст. Бо вучуди фарогирии саросарии ҷавонон ба зинаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, на ҳамаи ҷавонон имконияти идома додани таҳсилро дар мактаб доранд ва баъд аз хатми синфи нӯҳум ё барвақттар таҳсилро дар мактаб қатъ мекунанд. Қобили қайд аст, ки дар барномаҳои таълимӣ мавзӯҳои асосии маърифати шахрвандӣ ба синфҳои 10-11 мувофиқ меояд. Бо назардошти он, ки сатҳи тарки мактаб кардани хонандагон баъд аз хатми синфи 9 - 22.6% ташкил мекунад², мо бо боварӣ гуфта наметавонем, ки ин миқдори хонандагон мавзӯҳои асосии маърифати шахрвандиро аз худ намекунанд. Аз ин лиҳоз, таҳия ва татбиқи барномаҳои таҳсилоти ғайрирасмии маърифати шахрвандӣ дар ҳалли масъалаи мазкур басо муҳим аст.

Асосан маърифати шахрвандӣ дар қолаби низоми таҳсилоти ғайрирасмӣ хуб ва самаранок ба роҳ монда мешавад, зеро дониш, малака ва маҳорати назариявиро иштирокчиён метавонанд дар амал ба зудӣ санҷанд ё машқ кунанд. Аз ин лиҳоз ҳангоми тарҳрезии барномаҳои маърифати шахрвандӣ дар қолаби таҳсилоти ғайрирасмӣ се самтро ба эътибор гирифтани зарур аст: (1) Дониши назариявӣ (2) Татбиқи амалии донишҳои андӯхта ва (3) Таҳлилу хулосабарорӣ. Инро дар нақша чунин нишон додан мумкин аст:

Дар ҷараёни таҳияи барномаҳои таҳсилоти ғайрирасмии фаъолиятҳои таълимию маърифатиро ба се гурӯҳ муттаҳид кардан қобили қабул аст: (1) Фаъолиятҳои таълимие, ки дониш, малака ва маҳорати навро муаррифӣ/пешниҳод мекунанд; (2) Фаъолиятҳои таълимию маърифатие, ки барои машқ ва дар амал татбиқ кардани дониш, малака ва

²Дастурамал барои барномаи «Таҳсилро дар мактаб идома диҳед!» Душанбе, 2012

маҳорати маърифати шаҳрвандӣ истифода мешаванд; ва (3) Фаъолиятҳои таълимӣ маърифатӣ барои ҳавасманд гардонидани ҷавонон.

Дар ҷадвали поён тадбирҳои гуногун вобаста ба фаъолияти таълимӣ маърифатӣ пешниҳод карда мешаванд. Дар доираи Барномаи Ҷавонони Пешсаф аксари ин тадбирҳо амалӣ шуда, ба инкишофи дараҷаи маърифати шаҳрвандии ҷавонон мусоидат карданд.

Муаррифии/пешниҳоди дониш, малака ва маҳорати нав оид ба маърифати шаҳрвандӣ	Машқ ва дар амал татбиқ кардани дониш, малака ва маҳорати нав оид ба маърифати шаҳрвандӣ	Ҳавасманд гардонидани ҷавонон
<p>Ташкили тренинҳои омӯзишӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ</p> <p>Ташкил ва гузаронидани конференс ва форумҳо барои ҷавонон</p> <p>Ташкили маҳзани маводи таълимӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ</p>	<p>Таҳияи ва татбиқи лоиҳаҳои хурди ҷамъиятӣ аз тарафи ҷавонон</p> <p>Пешниҳоди хизматрасонии ҷамъиятӣ (тадбирҳои ихтиёрӣ, ташкили гурӯҳи ихтиёриён)</p> <p>Ташкили гурӯҳи пешсаф аз ҳисоби ҷавонони маҳалла</p>	<p>Ташкил намудани лагерҳои маърифатӣ-фароғатӣ</p> <p>Табодули таҷриба</p> <p>Курсҳои омӯзишӣ (компютер, забони хориҷӣ, дӯзандагӣ ва ғайра)</p> <p>Ташкили озмунҳо барои ҷавонон</p> <p>Ташкил ва гузаронидани маърақаҳои маданӣ-маърифатӣ</p>

Барномаи Ҷавонони Пешсаф чунин барномаҳои тавассути ташкилотҳои ғайридавлатии маҳаллӣ ба роҳ монда, ҷалби фаъолони ҷавонон таъмин намуд. Дар фасли мазкур тарзи тарҳрезӣ, таҳияи ва татбиқи чунин барномаҳо дар асоси таҷриба ва натиҷаҳои Барномаи Ҷавонони Пешсаф пешкаш карда мешавад.

3.1. Ташкили тренинҳои омӯзишӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ ³

Семинарҳои омӯзишии маърифати шаҳрвандии ғайрирасмӣ барои амалӣ кардани як қатор мақсадҳои асосӣ ба монанди андӯхтани дониш оид ба таҷрибаҳои демократӣ ва ниҳодҳо, омӯзиши ақидаҳо ва арзишҳои демократӣ, пешниҳоди малакаҳои маҳорати шаҳрвандӣ ва ҷалби ҷавонон барои иштироки комилу бошуурона дар қорҳои ҷамъиятӣ таҳия мешаванд. Он ҳамчунин ба ҷавонон барои фаъолони ширкат варзидан дар ҳалли масъалаҳои мавҷуда дар ҷамъаҳои худ метавонад ёрӣ диҳад.

Барномаи маърифати шаҳрвандии баъдидарсӣ дар асоси як қатор принципҳои таҳия мешаванд:

1. **Дарсҳо бояд мунтазам баргузор шаванд**, зеро ҳар қадар қорабиниҳо бисёр доир гарданд, ҳамон қадар гурӯҳи мунтахаб майл ба азхуд кардан ва нигоҳ доштани ахборот пайдо мекунад;

³ Барномаи Ҷавонони Пешсаф. Дастурамали 1 оид ба маърифати шаҳрвандӣ. Душанбе - 2012

2. **Методҳои таълимии гуногун ва муштарак истифода бурда шаванд, зеро** методҳои дарси интерактивӣ нисбат ба дарси ғайрифайол (анъанавӣ) ба монанди маъруза ё тақсими маводҳо, ки қаблан бисёртар истифода мешуд, пурсамартар буда, ба дараҷаҳои баланди тағйироти мусбӣ оварда мерасонанд.
3. **Муаллимон** бояд аз муҳити маҳал огоҳ бошанд ва мутобиқи он фаъолияти хешро пеш баранд, зеро сифати маҳорати муаллим ба сифати курс таъсири бевосита мерасонад. Муаллими курси маърифати шахрвандӣ бо вучуди доштани таасуроти амиқу устувор дар бораи гурӯҳи мунтахаб, бояд ҳамеша дар ҷустуҷӯ ва пайдо кардани иттилооти наву тоза бошанд.

Ҳамзамон:

- Бо истифода аз роҳи усулҳои гуногун монеаҳое, ки бар зидди иштироки доимӣ равона шудаанд, пеш аз амалӣ намудани барнома баргараф намоед.
- Ҷиҳати иштирок намудан дар барномаи маърифати шахрвандии сиёсӣ ва иҷтимоӣ тавассути ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва ё шахсони расмӣ давлатӣ барои бевосита иштирок намудани гурӯҳ дар барнома шароит фароҳам биёред.
- Ба мавзӯҳо, ки бевосита ба ҳаёти ҳаррӯзаи одамон мувофиқат мекунанд эътибор диҳед. Ҷамоаҳои созони барнома бояд проблемаи аввалиндараҷаи мардумро муайян намуда, баъдан нишон диҳанд, ки чӣ тавр масъалаҳои демократӣ ва идоракунии ба ҳалли проблемаҳо мусоидат карда метавонанд.
- Ба тақмили омӯзиши муаллимон бояд сармоягузори кард, зеро таҳияи курси муҳим ва методҳои дарсдиҳӣ, омӯзиши барандагон дар пешрафти курси маърифати шахрвандӣ муҳим аст.
- Ба масъалаҳои гендерӣ (ҷинсӣ) диққат диҳед, зеро духтарон назар ба писарон дар масъалаҳои иштирок дар ҳаёти ҷомеа, истифодабарии манбаъҳо ва арзишҳои фарҳангиву маданӣ бештар ба монеаҳо рӯ ба рӯ мешаванд.

Тавсия мешавад, ки барномаи омӯзиши маърифати шахрвандӣ 10 ҳафтано фаро гирифта, ҳар ҳафта ба муддати 2 соат омӯзиш гузаронида шавад. Мавзӯҳои тахминии барномаи омӯзиши маърифати шахрвандӣ чунин буда метавонанд:

- Муқаддимаи курси маърифати шахрвандии ғайрирасмӣ;
- ҳуқуқҳои инсон;
- таҳаммулпазирӣ ва созиш;
- дин ва ҳуқуқҳо
- ҷомеа ва ҳокимияти маҳаллӣ
- фаъолияти ихтиёрӣ, фаъолияти ҷамъиятӣ ва масъулияти шахрвандӣ;
- маҳорати гузаронидани гуфтушунидҳо;
- маҳорати суҳанронии умумӣ, баромад ва мубоҳиса;
- рушди имконоти ҷавонон;
- фаъолияти гурӯҳҳои ташаббускор ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ. Пешкаш намудани нақшаи амалии шахсӣ.

Тасвири чараёни таҳия ва татбиқи тренингои омӯзиши маърифати шаҳравандӣ:

№	Қадамҳо	Шарҳ	Маводи тавсияшаванда аз Барномаи Ҷавонони Пешсаф
1	Таҳияи барнома ва маводи таълим	Ташкилот дар асоси тавсияҳои концепсияи мазкур барнома ва маҷмӯи маводи таълимро таҳия мекунад. Талабот ба мазмун, мундариҷа ва усули омӯзишро, ки дар боло оварда шудааст ба эътибор гирифта шавад. Инчунин барнома ва маводи таълимие, ки аз тарафи Барномаи Ҷавонони Пешсаф таҳия шудааст, истифода бурда метавонед.	Барномаи Ҷавонони Пешсаф. Дастурамали I Оид ба маърифати шаҳравандӣ, Душанбе 2013 Аз сомонаи http://www.aot.tj/ таҳсилоти ғайрирасмӣ/ дастрас карда метавонед
2	Омода намудани тренерон	Барои хуб ва босифат ба роҳ мондани тренингои омӯзиши маърифати шаҳравандӣ омӯзгорон бояд тренинги махсусро гузаранд ва соҳиби сертификат шаванд. Дар чараёни омода намудани тренерон, на танҳо мазмуну мундариҷаи маърифати шаҳравандӣ, балки усули таълим ва гузаронидани семинаро ба роҳ монда мешаванд. Тавсия мешавад, ки дар чараёни омода намудани тренерон масъалаҳои мазкур қидан ба эътибор гирифта шаванд: низоми таълими интерактивӣ, хонандамехвар, воситаи арзёбии дастовардҳои иштирокчиён ва натиҷаҳои омӯзиш.	
3	Интихоби иштирокчиён	Чун Ҷамоати Ҷавонон мебошанд, ки ҳангоми интихоб синну соли иштирокчиён ба эътибор гирифта мешавад. Барои интихоб шудан ба духтарону писарон имконияти якхела дода шуда, мувозинати гендерӣ ба эътибор гирифта мешавад. Махсусан ҳангоми интихоби иштирокчиён хоҳишу завқи онҳо, фаъолнокии онҳо ва хоҳиши ҳалли масъалаҳои ҷомеа муҳим аст.	
4	Интихоби ҷои гузаронидани тренинги омӯзишӣ	Интихоби ҷои гузаронидани тренинги омӯзишӣ низ нақши калон мебошад. Мақоми гузаронидани омӯзиш бояд ба аксари иштирокчиён дастрас бошад. Синфхона бояд равшан ва имконияти ҳавохӯрии он муҳайё бошад.	

5.	Гузаронидани тренинг	Раванди чараёни тренинг бо истифодаи усулҳои фаъоли таълим	Усулҳои интерактивӣ Маводи таксимотӣ
6	Арзёбии пешакӣ, чорӣ ба чамъбасти тренинги омӯзишӣ	Ба мақсади муқоисаи натиҷаҳо дар оғози тренинги омӯзишӣ арзёбии пешакӣ гузаронида мешавад. Ин навъи арзёбӣ барои муайян намудани дониши базавии иштирокчиён оид ба маърифатӣ шаҳрвандӣ буда, натиҷаҳои он то охири тренинг нигоҳ дошта мешаванд ва бо гирифтани арзёбии чамъбасти дастовардҳои иштирокчиён муқоиса карда мешаванд. Арзёбии чорӣ мунтазам ба мақсади санҷидани инкишофи иштирокчиён ба сомон расонида мешавад. Ин арзёбӣ имконият медиҳад, ки мушкилот саривақт муайян шуда, ҳамзамон ҳал гардад. Арзёбии чамъбасти дар охири тренинги омӯзишӣ гузаронида шуда, дастовардҳои иштирокчиён чамъбаст карда мешавад.	Барномаи Чавонони Пешсаф. Пурсишнома оид ба муайян намудани сатҳи дониш, рафтор ва амал Аз сомонаи http://www.aot.tj/ таҳсилоти ғайрирасмӣ/ дастрас карда метавонед
7	Хисобот оид ба тренинг		Замима: ҳамаи маводҳои, ки тренер дар тренинг истифода бурд

3.2. Ташкил ва гузаронидани конфронс ва форумҳо барои чавонон

Ташкили конфронс ва форумҳо барои чавонони пешсаф ба онҳо имконият медиҳад, ки табодули таҷриба карда, аз ҳамдигар омӯзанд. Чун конфронсҳо дар доираи барномаи маърифати шаҳрвандии чавонон баргузор карда мешавад, мавзӯҳои баррасишаванда бояд ба ин масъала марбут бошанд. Чунин конфронсҳо ҳамчун замина барои ба муҳокимаи масъалаҳо ҷалб намудани чавонон, шунидани афкори чавононе, ки дар барномаҳои гуногуни маърифати шаҳрвандии чавонон ҷалб шудаанд, гирифтани ахборот оид ба ташкилотҳо ва созмонҳои давлатӣ ва ғайридавлатии маҳаллӣ ва байналмилалӣ оид ба барномаҳои маърифати шаҳрвандӣ ва табодули таҷрибаи миллӣ ва байналмилалӣ хизмат мекунад. Дар Замимаи 3 барнома ва маълумоти мухтасар оид ба Конфронси якуми чавонон, ки аз тарафи Барномаи Чавонони Пешсаф баргузор шудааст, пешниҳод мегардад. Ин ба шумо имконият медиҳад, ки бо мӯхтаво ва чараёни конфронс ошно шуда, онро ҳамчун намуна истифода баред.

Дар чараёни тарҳрезӣ ва гузаронидани конфронсу форумҳо барои чавонон якчанд қонидаро бояд ба эътибор гирифт:

- 1) **Банақшагирӣ** – ин марҳала хеле муҳим буда, аз ташкилкунандагони конфронс нерӯ ва қобилияти махсусро талаб мекунад. Қадами аввал муайян намудани мавзӯи асосӣ ё марказии конфронс мебошад. Барои муайян намудани мавзӯи асосӣ ташкилкунандагон бояд таҳқиқоти хурд гузаронида, проблема ё масъалаи мубарми чавонро дар самти маърифати шаҳрвандӣ аниқ созанд. Чамъовариҳои ахборро барои муайян кардани мавзӯи асосӣ метавонед тавассути сомонаҳои иҷтимоии интернетӣ, аз ҷумла twitter, facebook, odnoklassniki ва ба монанди он ба роҳ монед. Инчунин

гузаронидани муҳокимаи гурӯҳӣ бо гурӯҳи мақсадноки ҷавонон воситаи хуби муайян кардани масъалаи асосӣ мебошад. Қадами дуюм муайян намудани маърузачиёни конфронс мебошад. Дар ин марҳала ташкилкунандагон метавонанд аз ҳисоби иштирокчиён, тренерон ва фаълони барномаҳои ҷавонон маърузачиёно интихоб кунанд. Минбаъд таҳияи барнома, омода намудани маводи тақсимоӣ ва интихоби иштирокчиён ба роҳ монда мешавад.

- 2) **Банакшагирии бучет** – бучети конфронс вобаста ба мақсад ва шумораи иштирокчиён таҳия шуда, тамоми унсурҳо, аз ҷумла, таъминоти иштирокчиён бо ҷойи хоб, роҳкиро, хӯроки нисфирӯзӣ, иҷораи толорҳо ва ғайраро фаро мегирад. Ташкилкунандагон бояд боварӣ ҳосил кунанд, ки маблағи дар бучет нишондодашуда ба ҳақиқат рост меоянд.
- 3) **Интихоби иштирокчиён** – вобаста ба гурӯҳи мақсаднок ҳар ташкилот метавонад меъёрҳои интихоби худро таҳия кунад ва дар асоси меъёрҳои мазкур ҳайати иштирокчиёни конфронсро интихоб намояд. Барномаи Ҷавонони Пешсаф барои интихоби иштирокчиёни меъёрҳои мазкурро истифода бурд:
 - Иштироки фаълони дар курси омӯзишии маърифати шаҳрвандӣ;
 - Иштироки фаълони дар чорабиниҳои ихтиёроии ҷамъиятӣ;
 - Дониш, малака ва маҳорати пешсафӣ: иштирок дар муҳоҷимонаҳо, таҳия ва татбиқи лоиҳаҳои хурди иҷтимоӣ.
 - Дорои ҳисси ташаббускорӣ ва навоарӣ
 - Хоҳишмандӣ
- 4) **Усул ва методологияи гузаронидани конфронсҳо⁴** – вобаста ба мақсад ва вазифаҳои конфронс усул ва методҳои интихоб карда мешаванд. Аз ин лиҳоз, пеш аз интихоби усулҳои ташкили ҷараёни конфронс вазифаҳои онро баррасӣ кардан зарур аст. Дар поён якчанд намунаҳои умумии вазифаҳои конфронс пешниҳод мегарданд:
 - Ба ҳам овардани иштирокчиён як барномаи омӯзишии маърифати шаҳрвандии мамлакатҳои/минтақаҳои мухталиф;
 - Шиносоӣ бо шароити таълимии маърифати шаҳрвандӣ дар мамлақати қабулкунандаи конфронс (барномаҳо, таҷҳизот, имкониятҳо, таҳқиқотҳо ва амсоли он);
 - Шиносоӣ бо барнома ва чорабиниҳои ҷумҳуриявӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ
 - Тақвият бахшидани ҳамкорӣ ва табодули таҷриба байни ташкилотҳо, ки ба масъалаи маърифати шаҳрвандӣ дар мамлакат ва берун аз он фаъолият мекунанд;
 - Ташаккули ҳамкорӣ, пайвастагӣ/муошират бо муассисаҳо, ки ба масъалаи маърифати шаҳрвандӣ машғуланд;
 - Ҷалб кардани иштирокчиёни нави фаёл ба барномаи маърифати шаҳрвандӣ;
 - Донишҳои таърих, мавзӯҳои диққатҷалбкунанда, фарҳанги мамлақати ташкилкунандаи конфронс;
 - Шиносоӣ бо ҳаёти иҷтимоии мамлақати ташкилкунанда;
 - Фароҳам овардани шароит барои аз худ кардани дониш, малака ва таҷрибаи нав;
 - Пайдо намудани дӯстони нав ва вазифаҳои дигар.

⁴http://www.iapss.org/downloads/publications/iapss_conference_manual.pdf

Барои ба иҷрои вазифаҳои мазкур усули муаррифӣ, лексияи хурд, муҳокимаи умумӣ, муҳокима ва қабули қарор дар гурӯҳҳои мақсаднок/мавзӯӣ ва амсоли он.

- 5) **Чамъбаст ва арзёбӣ** – дар охири конфронс иштирокчиён метавонанд нақшаи ҳамкорӣ таҳия карда дар он чорабиниҳоро оид ба масъалаҳои гуногуни маърифати шаҳравандӣ ва вақти гузаронидани онҳоро ҷо диҳанд. Ташкилкунандагони конфронс дар чамъбаст аз иштирокчиён хоҳиш мекунанд, ки конфронсро арзёбӣ кунанд. Инро тавассути саволномаҳо гузарондан мумкин аст. Тавассути саволномаи мазкур масъалаҳои ташкилии конфронс, аз ҷумла, пешвоз гирифтани иштирокчиён, ҷобачо кардани онҳо, ҳуроки пешкашшуда, макони баргузоришавии конфронс, таҷҳизот ва барномаву маводи пешниҳодшуда арзёбӣ карда мешавад.

3.3. Ташкил намудани клубҳо, озмунҳо ва маърақаҳои истироҳатӣ-маърифатӣ ва дигар машғулиятҳои баъдидарсӣ оид ба маърифати шаҳравандӣ барои ҷавонон

Ташкил намудани чорабиниҳои гуногун барои тақмили донишу малака ва ҳавасманд гардондани иштирокчиёни машғулиятҳои баъдидарсӣ хеле заруранд. Агар дар ҷараёни омӯзишҳо иштирокчиён оид ба маърифати шаҳравандӣ гиранд, дар раванди машғулиятҳои иловагӣ иштирокчиён ин донишу малакаро машқ мекунанд ва дар амал татбиқ мекунанд. Дар ҷадвали поён навъи чорабинӣ/машғулият мақсад ва вазифаҳои асосии он ва адабиёти тавсияшаванда оварда мешавад. Шумо ҳангоми таҳия кардани ҷунин барномаҳо метавонед аз ин тавсияҳо истифода баред.

Фаъолият/чорабинӣ	Мақсад ва вазифаҳо	Адабиёти тавсияшаванда
Клубҳои мубоҳисавӣ (дебата)	Клубҳои мубоҳисавӣ (дебатавӣ) ба мақсади тақвият бахшидан ва тақмили маҳорати суханварӣ, таҳлилу муҳокимаи масъалаҳои гуногуни иҷтимоӣ, сиёсӣ ва ҳаётӣ ташкил карда мешаванд. Вазифаи асосии клубҳои мубоҳисавӣ муайян намудани мавзӯҳо ва масъалаҳои мубоҳисавӣ ва ҷалби ҷавонон ба муҳокимаи ин масъала аст. Иштирокчиёни клубҳои мубоҳисавӣ сараввал бояд дониш, малака ва маҳорати дар мубоҳиса иштирок карданро аз худ кунанд. Клубҳои муҳокимавиро метавон дар сатҳи маҳал, ноҳия, вилоят ва ҷумҳурӣ ташкил намуд. Инчунин байни клубҳои гузаронидани озмунҳои мубоҳисавӣ барои тақвияти масъалаи мазкур заруранд	Намунаи сохтори клуби мубоҳисавӣ Маълумотнома оид ба гузаронидани озмуни мубоҳиса (дебата)
Клубҳои фанӣ (масалан, журналистони ҷавон,	Ташкил намудани клубҳои фанӣ (мавзӯӣ) барои ҳавасманд гардонидани иштирокчиён хеле заруранд. Дар ҷунин клубҳо иштирокчиён мувофиқи завқ	Намунаи барнома ё низомномаи клуби фанӣ

<i>таърихиносони чавон, сиёсатмадорони чавон ва ғайра)</i>	шомил гашта, нозуқиҳои касбҳои гуногунро аз худ карда, малакаву маҳорати марбутро дар амал месанҷанд ва дар ҳаёти иҷтимоии ҷомеа саҳм мегузоранд. Клубҳои фаннии гуногун буда метавонанд: клубҳои журналистони чавон, сиёсатмадорони чавон ва ғайра.	
Курсҳои омӯзишӣ (<i>дӯзандагӣ, компютер, забони хориҷӣ ва ғайра</i>)	Ташкил намудани курсҳои омӯзишӣ, аз ҷумла дӯзандагӣ, оӯзиши компютер, забонҳои хориҷӣ, асосан барои ҳавасманд гардонидани ҷавонон равона мегарданд. Дар ҷаҳати омӯзиш ҷавонон малакаву маҳорати нав пайдо мекунанд. Чунин курсҳои омӯзиширо дар асоси барномаҳои кӯтоҳмуддат ва миёнамӯҳлати омӯзишӣ ба роҳ мондан мумкин аст.	Барномаи курсҳои омӯзишӣ (компютер, дӯзандагӣ, забонҳои хориҷӣ) Маълумотнома оид ба яке аз курсҳои омӯзишӣ
Лагерҳои тобистона	Лагерҳои истироҳатӣ барои иштирокчиёни барномаҳои маърифати шаҳрвандӣ якҷанд вазифаро иҷро мекунанд: ҳавасмандгардонӣ, такмил додани дониш, малака ва маҳорат оид ба маърифати шаҳрвандӣ, воҳӯрӣ бо ҳамсолон ва намояндагони ташкилотҳои маҳаллӣ, табодули таҷриба ва ғайра. Барномаҳои лагерҳои тобистона аз тренингиҳо, клубҳои муҳоҷисавӣ, озмунҳо, ҷорабиниҳои фарҳангиву фароғатӣ иборатанд.	Барномаи лагери тобистона Намунаи меъёрҳо барои интихоби иштирокчиён Ҳисобот оид ба гузаронидани яке аз лагерҳои тобистона
Лоиҳаҳои хурди иҷтимоӣ	Лоиҳаҳои хурди иҷтимоӣ барои ҷавононе, ки барномаи маърифати шаҳрвандиро пурра аз худ кардаанд пешниҳод карда мешавад. Иштирокчиён гурӯҳҳои ҷамъиятӣ таъсис дода, лоиҳаҳои хурд, ки ҷанбаҳои гуногуни ҳаёти иҷтимоии ҷавонро фаро мегиранд, таҳия ва татбиқ мекунанд.	Дастурамал барои таҳияи лоиҳаҳои хурди иҷтимоӣ Дастурамал барои интихоби лоиҳаҳои хурди иҷтимоӣ Намунаи якҷанд лоиҳаи хурди иҷтимоӣ, ки аз тарафи ҷавонон дар доираи Барномаи Ҷавонон Пешсаф таҳия ва татбиқ шудаанд
Воҳӯрӣ бо муассисаҳои давлатӣ, ғайридавлатӣ ва ҷамъиятӣ	Ташкил намудани воҳӯрии иштирокчиёни барномаҳои маърифати шаҳрвандӣ бо намояндагони муассисаҳои давлатӣ – ҳукуматҳои маҳаллӣ ва ғайридавлатии минтақа ба иштирокчиён имконият медиҳад, ки бо ин ташкилотҳо робита ба роҳ монда, оид ба фаъолияти онҳо маълумот мегиранд. Ин дар оянда имконият медиҳад, ки масъала ва проблемаи иҷтимоии ҷавонро бевосита ба ин муассисаҳо пешниҳод ва баррасӣ кунанд.	Маълумотнома оид ба яке аз ташрифҳо ба муассисаи давлатӣ ва ғайридавлатӣ
Ҷорабиниҳо ва	Ташкил намудани гурӯҳи ихтиёриён, ки	Дастурамал барои

фаъолиятҳои ихтиёри	барои иҷрои корҳои гуногун, аз ҷумла расонидани ёрии иҷтимоӣ ба аҳолии ниёзманд, аз ҷумла пиронсолон, беморон ва амсоли онҳо малака ва маҳорати пешсафии иштирокчиёро баланд мегардонад ва онҳоро масъулиятшинос мекунад.	ташкिल намудани гурӯҳи ихтиёри Маълумотнома оид ба яке аз чорабиниҳои ихтиёри
Озмунҳои барои ҷавонон	Яке аз роҳҳои ҳавасманд гардонидани иштирокчиёни барномаҳои маърифати шаҳрвандӣ ташкил ва гузаронидани озмунҳои гуногун аст. Аз ҷумла, озмуни клубҳои муҳофизатӣ, озмуни лоихаи беҳтарин, озмуни дастони моҳир ва амсоли он. Чунин озмунҳо ғайр аз вазифаи ҳавасмандгардонии иштирокчиён боз ба мақсади таъкили намудани робита байни ҷавонон, таъодули таҷриба, аз ҳамсолон омӯхтани малакаҳои нав гузаронида мешаванд.	Маълумотнома оид ба яке аз озмунҳо

VI. Маҳзани маводи таълим оид ба маърифати шаҳрвандии ҷавонон

Яке аз омилҳои асосии оғаҳои ҷавонон оид ба масъалаҳои маърифати шаҳрвандӣ дастрасии маълумот мебошад. Дастрасии маълумот дар ду самт ба роҳ монда мешавад, яқум зиёд будани он ва дуом фаҳмо ва мушаххас будани он аст. Маълумотро тавассути расонаҳои гуногун, аз ҷумла гӯшаи ахборотӣ, таҳия ва паҳн намудани китобчаҳо, маълумотномаҳо ва овезаҳо, ташкили маҳзани мавод дар китобхонаҳо ва инчунин тавассути сомонаҳои интернетӣ пешниҳод кардан мумкин аст. Дар фасли мазкур воситаҳои гуногуни пешниҳоди маълумот ва маводи таълим оид ба маърифати шаҳрвандӣ баррасӣ мешаванд.

4.1. Ташкил намудани гӯшаи ахборотӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ дар мактаб ва ҷамоат

Гӯшаҳои ахборотӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ дар мактаб ва ҷамоат (маҳалла) вазифаҳои гуногунро иҷро мекунад. Дар мактаб мақсади асосии гӯшаҳо оид ба маърифати шаҳрвандӣ асосан омӯзишӣ буда, барои тақмили дониши базавии хонандагон ёри мерасонанд. Гӯшаҳои ахборотӣ оид ба маърифати шаҳрвандӣ дар маҳалла вазифаи огоҳуниро дошта, вобаста ба тарзи пешниҳоди ахбор аз гӯшаҳои мактабӣ фарқ мекунад. Дар ҷадвали поён хусусиятҳои маҳсули ин ду навъи гӯшаҳои ахборотӣ оварда мешаванд.

Гӯшаи ахборотӣ дар мактаб	Гӯшаи ахборотӣ дар маҳалла
Мавзӯҳои гӯша асосан ба масъалаҳои кӯдакон ва наврасон бахшида мешаванд, аз ҷумла, ҳуқуқҳои кӯдак, ва ҳамсоли он; Матн назар ба расму мусаввараҳо зиёдтар аст.	Мавзӯҳои гӯша масъалаҳои гуногуни иҷтимоиро фаро мегиранд, аз ҷумла пешгирии хушунат дар хонавода, интиҳобот, қоидаҳои гуногун Расму мусаввара назар ба матн зиёдтар дида мешаванд.

Ташкили гӯшаи ахборотӣ оид ба маърифати шаҳравандӣ дар мактаб: Барои ташкил намудани гӯша чоеро дар толори мактаб интихоб кардан лозим аст, ки хонандагон тавонанд аз ин гӯша бе ягон мушкилот истифода баранд. Гӯша метавонад аз якчанд овезаҳо иборат бошад. Ҳар як овеза масъалаи алоҳидаи маърифати шаҳравандиро бояд фаро гирад. Масалан, гӯша аз чунин овезаҳо (постерҳо) иборат буда метавонад: “Ҳуқуқҳои худро шинос!”, “Натиҷаҳои фаъолияти ихтиёронии хонандагони мактаб”, “Шаҳраванди бомаърифат шав!” ва амсоли он. Агар ин гӯшаро худи хонандагон ташкил кунанд ва мунтазам мундариҷаи онро нав кунанд хуб аст.

Ташкили гӯшаи ахборотӣ оид ба маърифати шаҳравандӣ дар маҳалла: Асосан чунин гӯшаҳо дар ҷойе, ки бошандагони маҳалла зиёд чамъ мешаванд, ташкил кардан зарур аст. Масалан, дар назди бунгоҳи тиббии маҳалла, масҷид, истигоҳи таксиҳо ё мағозаҳо ва умуман ҷойе, ки аҳолии маҳалла аз ин мавзъ зиёд дидан мекунад. Чунин гӯшаҳо мавзӯҳои гуногунро фаро мегиранд. Асосан, дар ин гӯшаҳо тарзи гузаронидани интихобот, номгӯи ҳуқуқҳо, даъват ба маъракаҳои ҷамъиятӣ, нуқтаҳои асосии қонунҳое, ки ба ҳаёти ҷамъиятӣ марбутанд ва ғайра пешниҳод карда мешаванд. Мисол: “Табиатро ҳифз нам!”; “Ба муҳожирати меҳнатӣ қонунӣ меравем”, “Зан ва мард дар ҷомеа баробарҳуқуқанд”

4.2. Таҳия ва паҳн намудани китобча, маълумотнома ва овезаҳо оид ба маърифати шаҳравандӣ

Паҳн намудани китобчаҳо (брошюраҳо), маълумотнома ва овезаҳо яке аз воситаҳои осони огаҳ намудани аҳоли ва махсусан ҷавонон оид ба маърифати шаҳравандӣ аст. Ҳангоми таҳияи чунин мавод бояд якчанд талабот ба эътибор гирифта шаванд:

- Китобча, маълумотнома ё овеза бояд як мавзӯи мушаххасро фаро гирад, масалан, “ҳуқуқҳои кӯдак”, “пешгирии хушунат дар хона”, “баробарии гендерӣ”, “ташкили гурӯҳҳои ихтёрӣ”, “дин ва ҷамъият”, “иштирок дар интихобот”, “дастони тозагарави саломатӣ” ва амсоли он.
- Мавод бояд диққатҷалбкунанда бошад, расмҳо мусаввараҳо ва амсоли он;
- Ҷумлаҳо кӯтоҳ ва мушаххас буда, калимаҳои душворфаҳм истифода нашуда бошад;
- Дар мавод бояд масъала (проблема) ва роҳҳои ҳалли он таҷассум гардад.

Шарт нест, ки чунин мавод бо сифати баланди полиграфӣ иҷро карда шавад. Онро метавонанд хонандагони мактаб ё иштирокчиёни курсҳои маърифати шаҳравандӣ таҳия карда, байни аҳоли паҳн намоянд.

4.3. Ташкил намудани махзани мавод оид ба маърифати шахрвандӣ дар китобхонаҳои мактаб ва китобхонаҳои маҳаллӣ

Китобхонаҳои мактаб ва китобхонаҳои маҳаллӣ яке аз мавзӯҳои мебошад, ки тавассути он маводи маърифати шахрвандиро ба хонандагон ва аъзоёни ҷомеа пешниҳод кардан мумкин аст. Барои ин якчанд каткаҳои китобмонакро бо мавод (китобҳо, мақолаҳо, дастурамалҳо, маълумотномаҳо) оид ба маърифати шахрвандӣ гузошта, ба он сарлавҳа менависанд. Тавсия мешавад, ки чунин махзан дар ҷои намоёни китобхона ташкил карда шавад, то ки истифодабарандагон ба осонӣ онро мушоҳида ва истифода баранд.

Айни замон маводи зиёде оид ба масъалаҳои гуногуни маърифати шахрвандӣ нашр мешаванд. Дар ин самт нақши созмонҳои ғайриҳукумати маҳаллӣ ва байналмилалӣ зиёд аст. Китобдорон метавонанд ба ин ташкилотҳо муроҷиат карда, махзани маводро зиёд кунанд. Тавсия мешавад, ки ҳар он маводе, ки ба масъалаҳои иҷтимоӣ ва сиёсӣ бахшида мешаванд, дар ин махзан ҷо дода шаванд.

4.4. Тарҳрезӣ ва идоракунии сомонаҳои интернетӣ оид ба маърифати шахрвандӣ

Ҷавонони муосир ба техника ва технологияи навин завқи зиёд дошта, истифодабарандагони асосии он ба ҳисоб мераванд. Айни замон шумораи ками сомонаҳои интернетӣ бо забони тоҷикӣ оид ба маърифати шахрвандӣ мавҷуданд. Ташкил ва идора намудани чунин сомона масъалаи муҳим аст. Барои ташкил намудани он сараввал маводи мавҷударо оид ба маърифати шахрвандӣ бо забони тоҷикӣ ҷамъ оварда, таҳрир карда шавад. Сипас, маводи ҷамъовардашуда ба гурӯҳҳои мавзӯӣ гурӯҳбандӣ шаванд, то ки истифодабарандагон ба осонӣ ин маводро берун оранд.

V. Мусоидат ба пешсафӣ ва фаъолнокии ҷавонон

Ҷавонон қисми фаъоли аҳолии ҷумҳурӣ ба шумор рафта, дар ҷорабиниҳо, маъракаҳо, иду озмунҳо фаъолона иштирок мекунанд. Онҳо натавонанд, балки дар аксари ҳолатҳо ҳамчун муаллиф ва ташкилкунандагони чунин ҷорабиниҳо фаъолият мекунанд. Пешсафӣ ва фаъолнокии иҷтимоии ҷавонон низ аз тарафи ҷомеа дар умум хуб пазиروي мешавад. Ҳарчанд ҷомеаи анъанавии мамлакат ҳангоми қабули қарорҳо ба ақидаи калонсолон бештар таъя кунад ҳам, саҳми ҷавонон дар муҳокима ва қабули қарорҳои охир зиёд шуда истодаанд. Талабот ва вазифаҳои навро, ки дар ҷомеаи муосир пайдо шудаанд, аз ҷавонон дониш, малака ва маҳорати навро талаб мекунад. Ҷавонони тоҷик дар аксари ҳолатҳо нақши сарвари оиларо бо сабабҳои гуногун⁵ ба ӯҳда мегиранд. Ҳарчанд ҷавонон дониш, малака ва маҳорати заруриро надошта бошанд ҳам, маҷбуранд, ки масъалаҳои хонаводагиро таҳлил ва ҳал намоянд. Ин ва дигар омилҳои ҷомеа, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва муассисаҳои таълимиро водор менамояд, ки ба наврасону ҷавонон дониш ва малакаи зарури пешниҳод кунад, то ки онҳо тавонанд дар ҳаёти иҷтимоӣ ва иқтисодии ҷомеа пешсаф бошанд.

⁵Аз ҷумла ба мақсади кор ба муҳочират рафтани волидон.

5.1. Таҳия ва татбиқи барномаи омӯзиши пешсафӣ

Пешсафии чавонон маъноӣ онро дорад, ки чавонон дар алоҳидагӣ ё гурӯҳ ҳамсолони худро ба фаъолиятҳои гуногуни ҷамъиятӣ даъват, водор ва ҳавасманд мекунад.

Барномаҳои омӯзиши пешсафии чавонон сифатҳои зеринро дар чавонон тақвир мекунад:

- Малакаи муаррифӣ кардан, маҳорати робитаи/пешниҳоди самараноки маълумот ба ҳамсолони худ;
- Чандирӣ – яъне мутобиқ сохтани усули пешсафии худ ба вазъияти пешомада;
- Эътимоднокӣ – ба худ боварӣ доштан;
- Маҳорати шунидани дархости/ниёзи дигарон;
- Кор дар гурӯҳҳо – ҳарчанд шахс пешсафи гурӯҳ бошад, боз ӯ бояд бо аъзоёни гурӯҳ барои тақмили мавод якҷоя кор кунад;
- Барои дигарон рафтори намунавӣ нишон диҳад;
- Ба зудӣ фикр карда, ҳулоса барорад;
- Барои натиҷаҳои қарор масъулиятро ба дӯш гирад

Барномае, ки барои фаъол ва пешсаф гардонидани чавонон таҳия мешавад, бояд вазифаҳои гуногунро иҷро намояд. Фаъолнокӣ ва пешсафии чавонон вазифаҳои шомил шудан ба масъалаҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва ахлоқиро дар назар дорад. Аммо вазифаҳои мазкур набояд дар алоҳидагӣ барои қонеъ намудани талаботи шахс ба вазъияти сиёсӣ, шароити иҷтимоӣ, имкониятҳои ҳуқуқӣ ва падидаҳои ахлоқӣ, балки дар ҳамбастагӣ тақвият дода шаванд. Аз ин лиҳоз ҳангоми тарҳрезии барномаҳо ба мақсади фаъол ва пешсаф гардонидани чавонон ҳамаи ин унсурҳо ба эътибор гирифта шаванд. Дар доираи Барномаи Чавонони Пешсаф унсурҳои мазкур ҳамчун қисми таркибии тадбирҳои асосӣ шинохта шудаанд. Дар ҷараёни татбиқи барномаи мазкур чавонон дар раванди муҳокима ва қабули қарор, ташкил намудани гурӯҳҳои ихтиёрӣ, татбиқи лоиҳаҳои хурди иҷтимоӣ, таҳия ва гузаронидани чорабиниҳои фарҳангиву маърифатӣ, табодули таҷриба байни чавонон ва дигар тадбирҳо амалӣ гаштанд. Ин тадбирҳо барои тақвир додани маҳорати пешсафӣ ва фаъол гардонидани чавонон муносибат карданд.

5.2. Ҷалби чавонон дар ҷараёни муҳокима ва қабули қарор

Ба мақсади ҷалби бештари чавонон ба ҷараёни муҳокимарониҳо ва қабули қарор якҷанд фаъолиятҳои гузаронидан мумкин аст. Аз ҷумла, гузаронидани муҳокисаҳо (дебатаҳо) дар мавзӯҳои гуногуни иҷтимоӣ, сиёсӣ, иқтисодӣ, ахлоқӣ ва фарҳангӣ. Тавассути гузаронидани муҳокисаҳо чавонон метавонанд яке аз малакаҳои асосии пешсафӣ – дар назди ҷамъият баромад кардан, ақидаи зудро бо далелҳо исбот карданро тақвир дода, минбаъд ин малакаро барои баррасӣ ва ҳалли масъалаҳои ҳаёти истифода мебаранд. Ҳангоми таҳияи барномаи пешсафӣ муаллифон бояд аз методҳои таълимӣ «ангезиши зеҳн», «муҳокимаи умумӣ», «фикр кун ва табодули андеша намо» ва ба монанди инҳоро истифода баранд. Чунин усулҳо имконият медиҳанд, ки иштирокчиён масъалаи гузашташударо муҳокима ва баррасӣ намуда, қарори мувофиқ ва дастаҷамъона қабул намоянд.

Барои тақмили маҳорати муҳокимаронӣ ва қабули қарор дар ҷараёни омӯзиш чавононро бояд ба маҷлисҳои маҳалла, деҳа ва ё ғон муассиса ҷалб кардан хеле муфид аст. Зеро онҳо метавонанд дар амал ҷараёни муҳокима ва қабули қарорро мушоҳида кунанд ва дар он иштирок намоянд.

5.3. Ҷалби ҷавонон ба таҳия ва татбиқи лоиҳаҳо ба мақсади инкишофи ҷомеа

Дар ҷаҳорҷӯбаи Барномаи Ҷавонони Пешсаф як қатор лоиҳаҳои хурд ба мақсади инкишофи ҷомеа аз тарафи гурӯҳҳои ташаббускор, ки аз шумораи иштирокчиёни омӯзишҳои маърифати шаҳрвандӣ ва ҷавонони пешсаф таъсис ёфтаанд, татбиқ карда шуданд. Ин фаъолият яке аз омилҳои муҳими ташаккули малакаи пешсафии ҷавонон ба шумор меравад, зеро онҳо аз муайян кардани проблема то ҳалли он фаъолият карда, дар ҳалли проблемаҳои мубрами ҷомеа саҳмгузор ва масъулиятшинос мегарданд. Ҷараёни татбиқи лоиҳаҳои хурд якҷанд вазифаҳоро ба сомон расонидан лозим аст, аз ҷумла:

- Эълони грантҳои хурд барои татбиқи лоиҳаҳои иҷтимоӣ;
- Иштирокчиёро барои таҳияи лоиҳаҳо омӯзондан;
- Раҳнамоии гурӯҳҳои ташаббускор дар навиштани лоиҳа;
- Таҳияи меъёрҳо барои арзёбӣ ва интиҳоби лоиҳа;
- Қабули лоиҳаҳо;
- Таъсис додани гурӯҳи корӣ оид ба интиҳоби лоиҳаҳо;
- Пешниҳоди грант барои татбиқи лоиҳа;
- Мониторинг ва арзёбии ҷараёни татбиқи лоиҳа;
- Ҷамъбасти лоиҳа.

Дар замимаи 3 намунаи лоиҳаи хурд, ки аз тарафи ҷавонони пешсаф татбиқ шудааст, пешниҳод мегардад. Инчунин шумо метавонед, маълумоти бештарро оид ба ҷараёни интиҳоби лоиҳаҳои хурд аз сомонии Академияи Таҳсилоти Тоҷикистон - www.aot.tj – *Маърифати шаҳрвандӣ – Лоиҳаҳои хурд* дастрас намоед.

5.4. Ҷалби ҷавонон ба фаъолияти ихтиёрӣ

Ҷалби ҷавонон ба фаъолияти ихтиёрӣ ҳисси масъулиятшиносии шаҳрвандии онҳоро баланд мебардорад. Асосан дар доираи барномаи пешсафӣ гурӯҳҳои ихтиёрон таъсис дода шуда, тавассути он масъалаҳои иҷтимоии аҳолии ниёзманди маҳал тавассути хизматрасонии ҷамъиятӣ ҳаллу фасл мегарданд. Гурӯҳи ихтиёриён инчунин метавонанд маъракаи огоҳкунӣ, омӯзишӣ ва дигар ҷорабиниҳоро ташкил намоянд.

Замимаҳо

Замимаи 1. Намунаи машғулият

Нақшаи намунавӣ

Номи машғулият	Ҳуқуқҳои худро донед!										
Натиҷаи таълим	<ul style="list-style-type: none"> – Иштирокчиён ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои худро медонанд; – Иштирокчиён мафҳумҳои «ҳуқуқи инсон», «қонуният» ва «қонун»-ро шарҳ дода метавонанд; – Иштирокчиён ҳуқуқҳои худ ва дигаронро ҳимоя карда метавонанд. 										
Маводи зарурӣ	4 варақи калон (флипчарт), ду маркери ранга, куттӣ, варақаҳо. Маводи тақсимоти 1. Ҳуқуқ, озодиҳо ва ўҳдадориҳои инсон ва шаҳрванд										
<p>Дастур Лаҳзаи яхшиканӣ ё фаългардонии хонандагон</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Аз хонандагон хоҳиш карда мешавад, ки ба саволи зерин ҷавоб гардонанд: <i>Чаро мо ба ҳуқуқҳои инсон ниёз дорем?</i> 2) Ақидаҳои хонандагон ба тахтаи синф ё флипчарт навишта шуда, дар охир муҳокима ва таҳлил карда мешаванд. <p>Қадамҳои асосии машғулият Омодагии пешакӣ: дар варақаҳои алоҳида ибораҳои зеринро нависед, варақаҳоро тоб дода, ба куттӣ андозед: <i>Ҳуқуқ; Ҳуқуқ ба ҳаёт; Ҳуқуқ ба ҳимояи судӣ; Ҳуқуқи дахлнопазири ба ҳаёти шахсӣ; Ҳуқуқ ба мусофирати озод; Ҳуқуқ ба озодиҳои сухан ва матбуот; Ҳуқуқ ба интиҳоби озоди дин; Ҳуқуқи иштирок дар ҳаёти сиёсӣ, идораи давлат бевосита ва ё ба воситаи вакилониаш; Ҳуқуқи иштирок дар воҳӯриҳо; Ҳуқуқи муттаҳид шудан; Ҳуқуқи соҳиби моликият ва мерос будан; Ҳуқуқ ба меҳнат; Ҳуқуқ ба истироҳат; Ҳуқуқи кафолати таъмини иҷтимоӣ; Ҳуқуқи ҳифзи саломатӣ; Ҳуқуқ ба таҳсил қардан; Ҳуқуқ ба фарҳанг ва маънавият; Ҳуқуқ ба манзил; Ҳуқуқи ҳимояи модару кӯдак</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Иштирокчиёро ба чор гурӯҳи баробар тақсим намоед. Аз гурӯҳҳо хоҳиш намоед, ки байни худ сарвари гурӯҳро интиҳоб намоянд. 2) Ба гурӯҳҳо маводи тақсимоти 1. Ҳуқуқ, озодиҳо ва ўҳдадориҳои инсон ва шаҳрвандро супоред. Ба гурӯҳҳо дақиқа вақт дода аз онҳо хоҳиш намоед, ки ахбори пешниҳодшударо хонанд, муҳокима кунанд ва дар дафтарҳо қайдҳо кунанд. Ба гурӯҳҳо фаҳмонед, ки пас аз ин вазифа бозии викторинаро мегузаронед, аз ин лиҳоз онҳо бояд бодикқат маълумотро хонанд ва омода шаванд. 3) Пас аз дақиқа маводи тақсимотиро аз назди гурӯҳҳо гиред. Дар тахтаи синф ҷадвал кашида, дар катаҳои болоии он номи гурӯҳ (ё рақами онро) нависед. Масалан: <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>Гурӯҳи 1</td> <td>Гурӯҳи 2</td> <td>Гурӯҳи 3</td> <td>Гурӯҳи 4</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> <ol style="list-style-type: none"> 4) Сипас, ба гурӯҳҳо шартӣ бозиро фаҳмонед. Шартӣ бозӣ: Сарварони гурӯҳҳо омада, як варақаро аз куттӣ мегиранд. Мавзӯи дар варақабударо бо ҳамгурӯҳонаш дар муддати ду дақиқа муҳокима карда, як нафарро барои ба савол ҷавоб додан интиҳоб 				Гурӯҳи 1	Гурӯҳи 2	Гурӯҳи 3	Гурӯҳи 4				
Гурӯҳи 1	Гурӯҳи 2	Гурӯҳи 3	Гурӯҳи 4								

мекунад. Хонандаи интихобшудаи ҳар гурӯҳ аввал мавзӯро хонда, дар муддати як дақиқа онро шарҳ медиҳад. Агар гурӯҳ ҷавоби дуруст пешниҳод намояд, он гоҳ соҳиби як ҳол мешавад. Гурӯҳҳо якҷанд маротиба то тамои шудани варақаҳо бозиро иҷро мекунанд. Дар охир ҳолҳо ҷамъбаст шуда, гурӯҳи ғолиб интихоб мешавад.

Бозӣ “Мамлақати нав”

- 1) Ба иштирокчиён фаҳмонед, ки чор мамлақати нав бунёд карда шудааст. Дар ин мамлақатҳо барои ба вучуд овардани ҳаёт ҳамаи манбаъҳои зарурӣ ҳастанд, аммо то ҳол ҳеҷ кас дар он ҷо зиндагонӣ накардааст. Дар ин мамлақатҳо қонунҳо ва таърих вучуд надорад. Иштирокчиён шаҳрвандони ин давлатҳои нав мебошанд.
- 2) Иштирокчиён дар гурӯҳҳои хурд фаъолият намуда ба мамлақати худ номгузорӣ мекунанд. Дар якҷоягӣ рӯйхати 10 намуди ҳуқуқҳои инсонро, ки аз ҳама муҳимтар барои зиндагии аҳолии худ мешуморанд, бо розигии тамоми гурӯҳ омода намояд. Гурӯҳҳо натиҷаи кори худро ба ҳамаи иштирокчиён муаррифӣ мекунанд ва дар натиҷаи бозӣ ҳамаи гурӯҳҳо як рӯйхати умумиро тайёр мекунанд.
- 3) Натиҷаи бозиро бо иштирокчиён муҳокима намоед ва хулосаҳо бароред. Бо ҷавонон муҳокима намоед, ки оё кишваре бо ҳуқуқҳои, ки номбар карда шудааст, вучуд дорад? То чи андоза ин ҳуқуқҳо ба аҳолии ин кишвар ҳаёти осударо таъмин карда метавонанд? Дар вақти хулосабарории ин кишварро бо Тоҷикистон муқоиса намоед.

Арзёбӣ ва ҷамъбасти машғулият

Аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки ҷадвали поёнро ба дафтарашон кӯчонда, ба саволҳо ҷавоб гардонанд:

Имрӯз ман чиро аз худ кардам?	Чиро пурра фаҳмидам ва ба дигарон гуфта метавонам?	Бо кадом саволҳо оид ба масъалаи мазкур бе ҷавоб монданд?

Аз якҷанд иштирокчиён хоҳиш кунед, ки ҷавобашонро ба аҳли синф хонанд. Ба иштирокчиён ташаккур гуфта, машғулиятро ҷамъбаст намоед.

Замимаи 2. Воситаҳои таълим ва арзёбии маърифати шахрвандӣ

Таълими хонандамеҳвар чист?⁶

Дар таълими хонандамеҳвар бештар ба натиҷаҳои таълим ва азхудкунии мавод аз тарафи хонандагон така карда мешавад, на ба омӯзонидан (дарсдиҳӣ). Он шароити таълиму омӯзишро талаб мекунад, ки таҷрибаи хонанда дар маркази диққат аст.

Дигаргунии асосӣ аз «*Ман ба шумо нақл мекунам ва шумо медонед/меомӯсед*» ба «*Ман мехоҳам, ки бо шумо роҳроеро кашф намоем, ки самарабахии ва ба эҳтиёҷ ҷавоб гӯянд*» гузаштан аст.

Таълими хонандамеҳвар аз назарияҳои зерин маншаъ мегирад:

1. Назарияи таълими проблемавӣ (Илина Т.А.)
2. Таълими ба шахсият нигарондашуда (Якиманская И.С.)
3. Педагогикаи ҳамкорӣ (Ушинский Н.Д., Макаренко А.С.)
4. Технологияи фардикунонии таълим (Унт И.Э., Гранитская А.С., Шадриков В.Д.)

Дар таълими хонандамеҳвар:

- *Хонандагон* ҳамчун зарфи холӣ қабул карда намешаванд. Онҳо қобилияти фаҳмида гирифтани ва сарфаҳм рафтани доранд.
- *Диққати асосӣ* на танҳо ба мазмуни таълим (*чиро омӯзонем?*), балки *ба раванди таълим* (*чӣ тавр раванди таълимро самарабахии гардонем?*) равона мегардад.
- Идрок ва азхудкунии хонандагон вазифаи асосии омӯзгор аст.
- *Хонандагон бо роҳҳои гуногун меомӯзанд* ва мутаносибан усули гуногуни дарккунӣ доранд. Шахсикунонӣ ва фардикунонии ҷавобҳои хонандагон дастгирӣ карда мешавад.
- *Омӯзиши ҳамчун раванди фаъоли инкишофёбандаест*, ки алоқаҳо (байни фактҳо, ғояҳо, чараёнҳои гуногун) муназзам тағйир меёбанд ва сохтори онҳо ислоҳ мешавад. Чунин алоқаҳо тавассути муколамаи байни омӯзгору хонандагон ва байни хонандагону ҳамсолони онҳо дастгирӣ мешаванд. Хонандагонро ҳамеша барои баён кардани фарзияҳои худ доир ба ҳалли мушкилот ва масъалаҳо, ки онҳо дар болои он кор мекунанд, ҳавасманд мегардонад.
- *Хонандагон* тавассути нақл кардан, шунидан, хондан, навиштан, мулоҳизаронӣ атрофи мазмун, ғояҳо, саволҳо, мушкилот ба бунёди аҳамияти худ машғуланд.
- *Нақша ва барномаҳои таълим* на танҳо дар доираи «далелҳо»-е, ки хонандагон бояд донанд, балки дар атрофи равандҳое, ки тавассути онҳо таълим бояд инкишоф ёбад, (*чӣ тарз сурат мегирад?*) таҳия мешаванд.

Таълими интерактивӣ⁷

Идораи раванди дарс, тақсими имконияти таълимгирӣ ва ҳамкорӣ асоси таълими интерактивиро ташкил медиҳанд. Ҳангоми банақшагирии дарси интерактивӣ иштироқи фаъолу мақсадноки хонанда, ҳамкорӣ ӯ барои ноил гаштан ба мақсади дарс ва натиҷаҳои таълим, арзёбии дуруст ва саривақтӣ нақши калон мебозад.

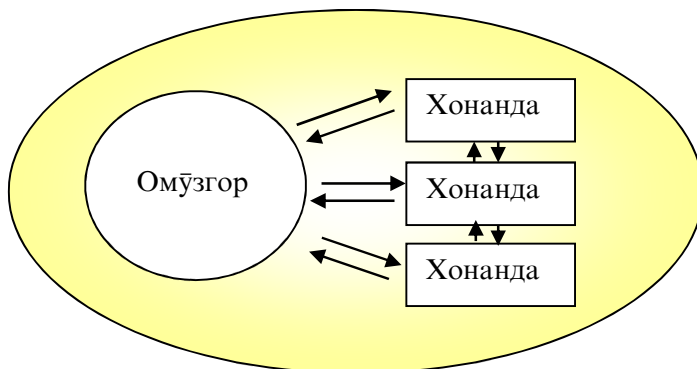
Калимаи «*интерактив*» аз калимаи англисии «*interact*» гирифта шуда, маънояш «*inter*» - «байни ...» ва «*act*» - «амал, фаъолият» мебошад. Яъне ҳамкорӣ ҳангоми азхудкунии

⁶Ниёзов Ф., Олимова Ф. Маърифати таълим: чувствуй ва бозёфт. Дастур барои худомӯзии омӯзгорони фанни забони тоҷикӣ. - Душанбе, 2012. - 78с.

⁷Тошбоева З., Ниёзов Ф. Такмили маҳорати педагогии омӯзгорони фанҳои забон ва адабиёти тоҷик. Маводи ёрирасон ба барномаи таълимии курсҳои такмили ихтисоси омӯзгорони фанҳои забон ва адабиёти тоҷик. - Душанбе, 2010. - 71 с.

донишҳои нав, ноил гаштан ба мақсаду натиҷаҳои таълим аст. Ин ҳамкорӣ дар муоширати байни омӯзгор ва хонандагон, хонанда ва хонандагон, омӯзгор ва хонанда зоҳир мегардад.

Ҳамкори мазкур дар нақшаи зерин нишон дода шудааст:

Принсипҳои таълими интерактивиро чунин баён кардан мумкин аст:

1. **Тақсимоги баробари имкониятҳои таълим** – яъне ба ҳар як хонанда имконияти дар раванди дарс иштирок кардан дода мешавад. Ин амал тавассути қорҳои дунафара ва гурӯҳӣ сурат мегирад.
2. **Озодии баён** – хонанда (хонандагон) имконияти озодона баён кардани фикрро доранд;
3. **Масъулиятшиносӣ** – хонандагон ба гирифтани таълим масъуланд;
4. **Тағйири нақшо** – омӯзгор дар дарси интерактивӣ нақши роҳбаладро касб мекунад. Ӯ тавассути масъалаву саволҳои гуногуни таълим хонандагонро ба самти дуруст равона месозад;
5. **Фазои мусоиди таълим** – масъалаҳо, матнҳо, саволҳо ва тарзи муоширату ороиши синф ба ҳавасмандгардонии фаъолияти таълимии хонанда равона мешаванд;
6. **Таълими бе «тамға»** – дар раванди дарси интерактивӣ калимаҳои «духонак», «танбал», «сегирак» ва амсоли ин истифода бурда намешаванд;
7. **Арзёбии ташаккулдиҳанда** – арзёбӣ дар таълими интерактивӣ на барои танбеҳ додан, балки барои ташаккули фаъолияти таълимии хонанда истифода мешавад;
8. **Идораи бонизомии дарс** – ҳама гуна фаъолият дар дарс ба азхуд кардани донишҳо ва ноил гаштан ба мақсаду натиҷаи таълим равона мегардад.
9. **Ба эътибор гирифтани шахсияти хонанда** – дар дарси интерактивӣ хоҳиш, завқ ва зеҳни хонанда ба эътибор гирифта мешаванд.

Татбиқи таълими интерактивӣ аз омӯзгор малақаҳои зеринро талаб мекунад:

- омӯзгор воситаҳои гурӯҳбандиро истифода бурда тавонад;
- хонандагонро ба муҳокимаи масъалаҳои таълим водор карда тавонад;
- хонандагонро дуруст арзёбӣ кунад;
- саволу масъалаҳое, ки хонандагонро барои амиқ азхуд кардани маводи таълим водор мекунад, таҳия карда тавонад;
- идораи синфро дуруст ба роҳ монда тавонад;
- тавассути муоширати хуб фазои мусоиди таълимро ташкил кунад.

Мақсади асосии истифодаи низомии интерактивии таълим тайёр намудани хонандагон ба фаъолияти зеҳнӣ ва иҷтимоии минбаъда аст. Зеро дар асри XXI аз шахрвандон малақаҳои тавассути ҳамкорӣ таҳлили масъалаҳои гуногуни ҳаётӣ ва қабули қарори зарурӣ талаб карда мешавад.

Арзёбии ташаккулдиҳанда⁸

Усули баҳодиҳиест, ки тавассути он муаллиму хонандагон раванди таълимро таҳлил карда, хулосаи зарурӣ мебароранд. Воситаҳои арзёбии ташаккулдиҳанда ба муаллимон имконият медиҳанд, ки раванди таълимро ба мушоҳида гирифта, бо маслиҳату машварат фаъолиятро барои расидан ба мақсадҳои таълим равона созад. Ин навъи арзёбӣ хонандагонро водор месозад, ки сатҳи инкишофшонро худ муайян кунанд ва барои дастрасӣ ба сатҳи дигари ахбор ва тарзи ба он расидан шароит фароҳам оранд.

Дар ин самт таҳқиқоти зиёде гузаронида шудааст, ки натиҷаи онҳоро метавон ба таври зерин хулоса кард:

- арзёбии ташаккулдиҳандаи дуруст ба роҳ мондашуда, натиҷаҳои имтиҳонҳои ҷамъбастиро баланд бардошта, хонандагонро барои тамоми умр дониш андӯхтан омода месозад;
- дар раванди арзёбии ташаккулдиҳанда муаллим на ҳамчун нозир, балки ҳамчун ҳамоҳангсоз ва роҳбалад фаъолият мекунад;
- дар арзёбии ташаккулдиҳанда муаллим ҳамчун муҳаққиқ фаъолият мекунад;
- арзёбии ташаккулдиҳанда раванди вазифаю имкониятҳои таълимро муайян менамояд;
- муқоисаи дониши хонандагон ба ҳамдигар, аз ҷумла тавассути тестҳо, саволҳои бо «ҳа» ва ё «не» ҷавобшаванда, ба меъёрҳои андозагирӣ мувофиқ, масалан, иншо бояд аз 500 калима кам набошад, 5 ё 10 ҷумлаи мураккаби тобеъ навиштан ва амсоли инҳо арзёбии ташаккулдиҳанда буда наметавонанд.

⁸Ниёзов Ф., Олимова Ф. Арзёбӣ – асоси пешрафт. Дастури методӣ барои муаллимони забон ва адабиёти тоҷик. – Душанбе, 2010

Замимаи 3. Намунаи лоиҳаҳои хурд

«Тозагӣ гарави саломатист»

Рақами лоиҳа: №5

Макони татбиқшавии лоиҳа: н. Рашт. ш. Ғарм, ҷамоатҳои Навдӣ ва Боқӣ Раҳимзода.

Санаи оғоз ва анҷоми лоиҳа: 01.05.2013 то 01.07.2013

Мӯҳлати давомёбии лоиҳа: 2 моҳ

Маблағи буҷаи умумӣ: 300\$

Шахсони масъули лоиҳа: Шодиев Назарвалӣ, Шодиев Шухрат, Мирзоева Насиба, Маҳмадҷонова Моҳира.

Эълони лоиҳанависӣ, ки аз тарафи «Барномаи Ҷавонони Пешсаф» пешниҳод карда шуд. Дар ин раванд якҷанд иштирокчиёни «БҶП» лоиҳаҳои худро доир ба «эҳтиёҷоти маҳал» пешниҳод намуданд, ки яке аз онҳо лоиҳа бо номи «Тозагӣ гарави саломатист» пешниҳод шуда буд, дастгирӣ ёфт. Ин лоиҳа аз якҷанд фаъолиятҳои омӯзишӣ, мизи мудаввар, семинарҳо, ва шанбегӣҳо иборат буд.

Пеш аз оғози лоиҳа гурӯҳи ташаббускор бо маъмурияти корхонаи камуналӣ ва ҳифзи муҳити зисти ноҳия, мактаби миёнаи №1, ва дар байни гурӯҳҳои ташаббускорону ихтиёрони Барномаи Ҷавонони Пешсафи шаҳраки Ғарм, ҷамоатҳои Навдӣ ва Боқӣ Раҳимзода вохӯриҳо ва сӯҳбатҳо гузаронида шуданд.

Инчунин, бо ҳамроҳии ҳисобчиҳои «БҶП» ҳама он лавозимоти корӣ, ки барои шанбегӣҳо (бели тез, бели нова, чанголак, ҷоруб, охолгирак, дастпӯшак, халтаи партовгирӣ, сатил) ва барои семинарҳо (дафтар, ручка, ҷузвдон) лозим буданд, харидорӣ намуда, ба кор шурӯъ намуданд.

Лоиҳа дар давоми ду моҳ аз 01.05.2013 то 01.07.2013 давом карда, дар ин муддат гурӯҳи валантиёрон зиёда аз 6-шанбегӣ, 3 мизи мудаввар ва 4 семинар дар бораи «ҳифзи муҳити зист» гузарониданд.

Боиси хурсандист, ки бисёри мардум, хусусан савдогарони бозори марказӣ аз ин кори хайр ва ибратангез хурсанд шуда, дар назди мағозаҳо партовдонҳои худро ҷойгир намуданд. Мо мефаҳрем, ки

ин кор аз дасти мо валантиёрони БҶП бе мушкilot анҷом ёфт

Замимаи 4. Барномаи Конфронси Чавонон

COUNTERPART
INTERNATIONAL

Конфронси Чавонон

Барномаи Чавонони Пешсаф

Ш. Душанбе, Ҷумҳурии Тоҷикистон
Меҳмонхонаи «Тоҷикистон»

Барнома

Сессияи умумӣ

09:00-09:30	Бақайдгирӣ
09:30-09:40	Сарсухан <i>Мӯмин Сидиқшоев- Намояндаи Каунтерпарт Интернэшнл дар Ҷумҳурии Тоҷикистон</i>
09:40 – 09:50	Сарсухан <i>Чарлз Спект, директори муваққати ЮСАИД дар ҚТ</i>
09:50 - 10:05	«Стратегияи Чавонон дар ҚТ- нақшаҳо ва имкониятҳо» <i>Кабирдҷон Ҷӯраев, Ҷонишини якум, Кумитаи Кор бо Чавонон, Варзиш ва Саёҳӣ</i>
10:05-10:15	Барномаи Чавонони Пешсаф ба мо чи имкониятҳо дод? <i>Тақдироти хатмкунандагони Барномаи Чавонони Пешсаф</i>
10:15-10:35	«Амалияи беҳтарини фаълсозии чавонон дар Қазоқистон» <i>Наталя Бахмутова, мутахассис аз Қазоқистон</i>
10:35–10:45	«Иштироки чавонон дар мубоҳизаҳо бо мақсади Ҳазорсола баъд аз соли 2015 <i>Парвиз Бобоев, Фонди СМИ оид ба аҳоли</i>
10:45-11:00	Танаффус ба қаҳва
11:00-15:00	Мубоҳизаи мувозӣ дар гурӯҳҳои махсус (бо танаффус ба қаҳва)

15:00-15:30	Танаффус ба қаҳва
15:30-15:45	Тақдимоти гурӯҳи якуми махсус
15:45-16:00	Тақдимоти гурӯҳи дуввуми махсус
16:00-16:15	Тақдимоти гурӯҳи сеюми махсус
16:15-17:00	Тавсия ва қарори хотимавии конфронс

Гурӯҳи якуми махсус

Гурӯҳи махсус барои муҳофизати фаъолгардонии ҷавонон ба тавассути маърифати шаҳрвандӣ

Ёрманд – Нодира Раҳмонбердиева

11:00-11:20	Шиносой, чашмдошт ва банақшагирӣ-Ёрманд
11:20-11:30	«Таҷрибаи Барномаи Ҷавонони Пешсаф барои ҷалб намудани ҷавонон ба маърифати шаҳрвандӣ; натиҷа ва мушкилотҳо» <i>Хатмқунандагони Барнома аз Раиш</i>
11:30-11:40	Савол ва ҷавобҳо оид ба тақдимот
11:40-11:50	«Барномаи мунозирот ҳамчун пешрафти усули фикри танқидӣ <i>Хатмқунандагони барномаи муҳофизоти фонди Сорос</i>
11:50-12:00	Савол ва ҷавобҳо оид ба тақдимот
12:00-13:00	Танаффус барои хӯрокаи наҳорӣ
13:00-13:10	«Мақтабҳои тобигонаи Ташкилоти бехатарӣ ва Ҳамкорӣ дар Аврупо бо иштироки ҷавонон дар ҳаёти сиёсӣ-таҷрибаи иштирокчиён» <i>Хатмқунандагони мактаби тобигонаи Ташкилоти бехатарӣ ва Ҳамкорӣ дар Аврупо</i>
13:10-13:20	Савол ва ҷавобҳо оид ба тақдимот
13:20-14:30	Муҳофиза-имкониятҳои маърифати шаҳрвандӣ дар ҚТ
14:30-15:00	Тавсияи хотимавӣ ва тайёрии тақдимот ба мавзӯи «Мушкилотҳо ва комёбиҳо барои фаъолгардонии ҷавонон ба тавассути маърифати шаҳрвандӣ»

15:00-15:30 Танаффус ба қаҳва

Гурӯҳи дуввуми махсус

Гурӯҳи махсус барои муҳокимаи фаългардонии ҷавонон бо тарғибот, таъсир ба сиёсат ва дигар ташаббусҳо барои мустаҳкам гардонидани сарварӣ

Ёрманд-Зарнигор Раҷабова

- 11:00-11:20 **Шиносой, чашмдошт ва банақшагирӣ-Ёрманд**
- 11:20-11:30 **«Маъракаи маълумотӣ ҳамчун воситаи таъсир ба фаългардонии сиёсати иҷтимоӣ»**
Хатмқунандагони Барномаи Ҷавонони Пешсаф аз Панҷакент
- 11:30-11:40 Савол ва ҷавобҳо оид ба тақдимот
- 11:40-11:50 **Воситаҳои тарғибот**
Ташиқилоти гайридавлатӣ «Ҷавонони асри XXI»
- 11:50-12:00 Савол ва ҷавобҳо
- 12:00-13:00 Танаффус ба наҳорӣ
- 13:00-13:10 **«Иштироки ҷавонон барои фаългардонии сиёсат бо муҳофизати гандурустӣ»**
Ташаббуси «Насли навраси Тоҷикистон» маблағгузори ташиқилоти GIZ
- 13:10-13:20 Савол ва ҷавобҳо оид ба тақдимот
- 13:20-14:30 Мубоҳиза ба мавзӯи – «Имконияти фаългардонии ҷавонон ба воситаи тарғибот ва таъсир ба фаългардонии сиёсат дар ҶТ»
- 14:30-15:00 Тавсияи хотимавӣ ва тайёрии тақдимот ба мавзӯи «Мушиқилотҳо ва комёбиҳо барои фаългардонии ҷавонон ба тавассути тарғибот ва таъсир ба фаългардонии сиёсат дар ҶТ»
- 15:00-15:30 Танаффус ба қаҳва

Гурӯҳи махсуси сеюм

Гурӯҳи махсус барои муҳокимаи фаъолгардонии ҷавонон бо тавассути ҷалб намудан барои кӯмак ба ҷамоатҳои худ, корҳои фидоӣ ва ташкил додани шабакаҳои ҷавонон.

Ёрманд-Умед Улуғов

11:00-11:20	Шиносой, ҷашмдошт ва банақшагирӣ-Ёрманд
11:20-11:30	«Ҷавобгар ба эҳтиёҷоти ҷамъият-Лоихаи «Софи Нӯшоқӣ» <i>Хатмкунандагони Барномаи Ҷавонони Пешсаф дар Тоҷикистон</i>
11:30-11:40	Савол ва ҷавобҳо оид ба тақдирот
11:40-11:50	«Пешрафт-Маблағгузорӣ ба капитали башарӣ» <i>Ташиқоти гайридавлатӣ «Пешрафт»</i>
11:50-12:00	Савол ва ҷавобҳо оид ба тақдирот
12:00-13:00	Танаффус ба нахорӣ
13:00-13:10	«Иштироки ҷавонон барои кӯмак ба ҷамъият» Фонди Евросиё дар ҚТ
13:10-13:20	Савол ва ҷавобҳо оид ба тақдирот
13:20-14:20	Муҳокимаи фаъолгардонии ҷавонон бо тавассути ҷалб намудан барои кӯмак ба ҷамоатҳои худ, корҳои фидоӣ ва ташкил додани шабакаҳои ҷавонон.
14:20-15:00	Тавсияи хотимаӣ ва тайёрии тақдирот дар мавзӯи «Мушкилотҳо ва комёбиҳои ҷавонон ба воситаи ҷалб намудан барои кӯмак ба ҷамъият, корҳои фидоӣ ва ташкил додани шабакаҳои ҷавонон
15:00-15:30	Танаффус ба қаҳва